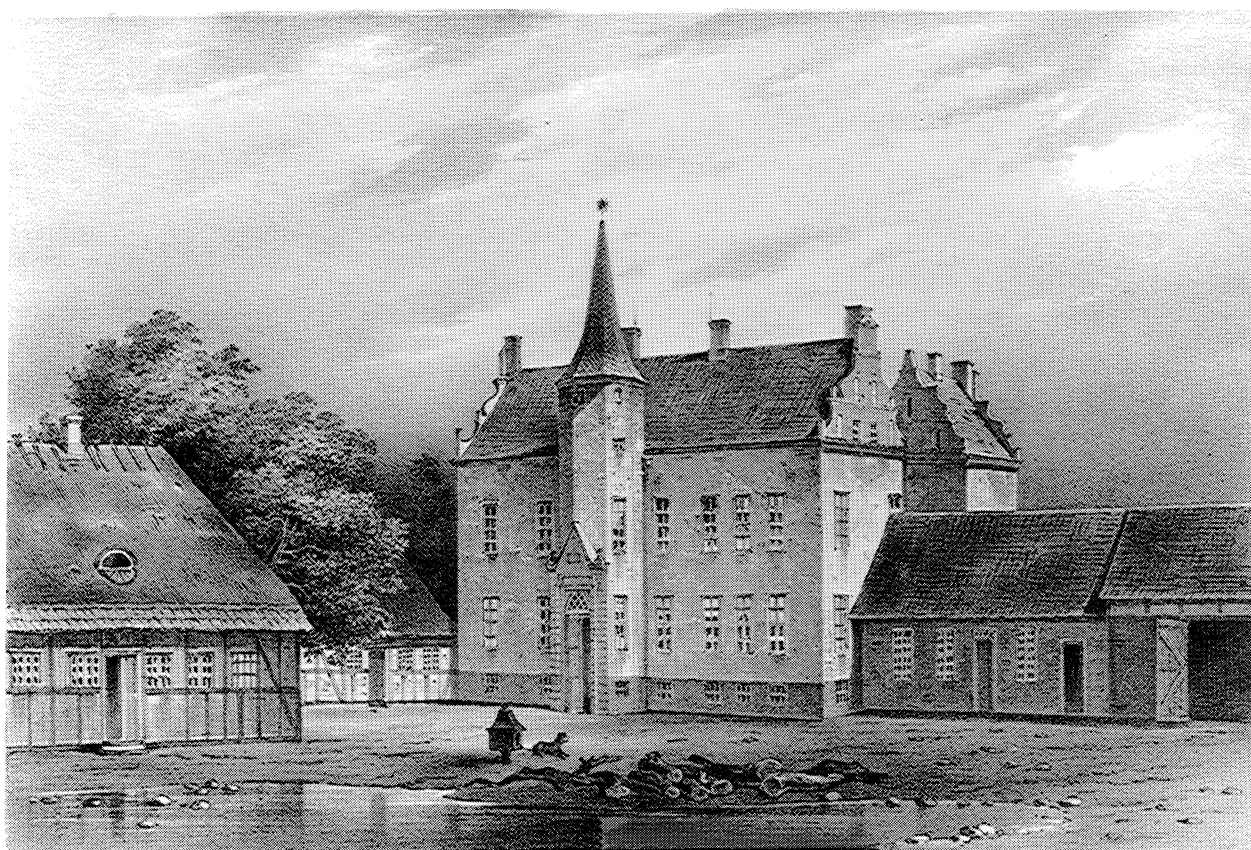

Kulturhistorie

Hovedgårdsregistrering i Fyns Amt

Rudkøbing kommune

Skemaer og kort

1995

 Fyns Amt
Natur- og vandmiljøafdelingen

Forsidebillede: Skovsbo

**Hovedgårdsregistrering
i Fyns Amt**

Skemaer og kort

Udgivet af: Fyns Amt
Natur- og vandmiljøafdelingen
Ørbækvej 100, 5220 Odense SØ
Telefon: 6556 1000

Kortmateriale:

Udgivet af **Fyns Amt**

Grundmateriale: KMS copyright

Tryk: Fyns Amt
ISBN 87 7343 221 0

INDHOLDSFORTEGNELSE

Forord	side 1
Oversigtskort	side 2
Kommunekort	side 3
Biskopstorp	side 5
Fårevejle	side 17
Møllegård	side 31
Skovsbo	side 45

FORORD

Igennem de senere år har Fyns Amt arbejdet med registrering af de kulturhistoriske forhold vedrørende 123 fynske hovedgårde. Amtet er nu nået til at kunne offentliggøre resultaterne. Den foreliggende rapport er den første udgivelse i afrapporteringen af de kulturhistoriske undersøgelser.

Der udgives i alt 25 kommunebaserede skemarapporter, som formidler de grundlæggende kildeoplysninger, de vigtigste sammenfatninger samt væsentlige kort. Kun kommuner som rummer flere end 2 hovedgårde har deres egen rapport. Ullerslev er derfor trykt sammen med Nyborg, Nørre Aaby med Middelfart og Munkebo med Langeskov. Marstal -, Ærøskøbing -, Tommerup - og Vissenbjerg kommuner indgår ikke i afrapporteringen, idet de ikke rummer nogen hovedgårde. Til skemaerne er udarbejdet en særskilt nøgle, og derudover publicerer Fyns Amt en sammenfattende rapport og en planlægningsrapport. Skemaoplysningerne er indsamlet af Odense Universitet/Kerteminde Museum under ledelse af museumsinspektør, doktor phil. Erland Porsmose.

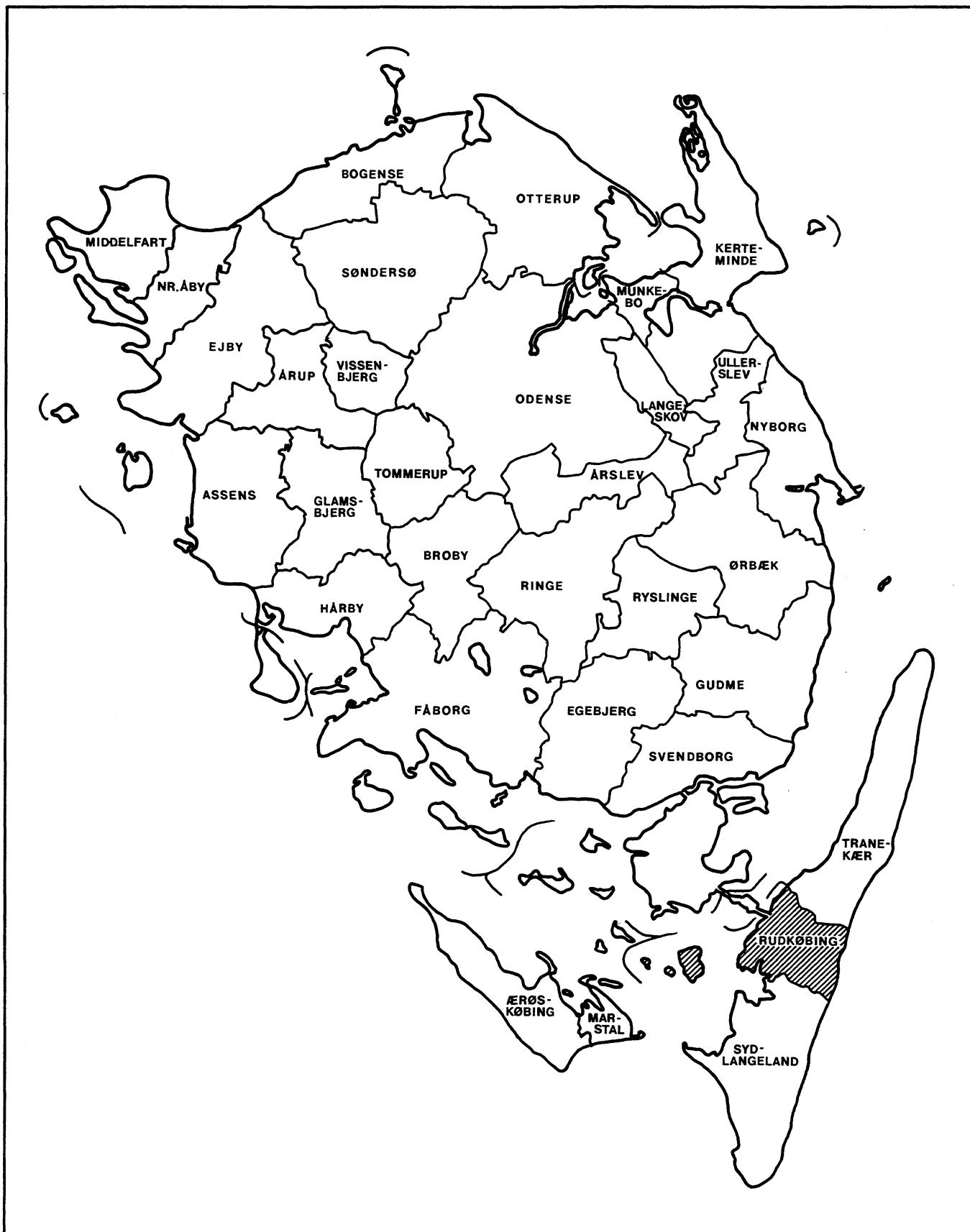
Det er Fyns Amts håb, at skemamaterialet kan blive til gavn for såvel forskere og lokalhistoriske interesserede, som offentlige administratorer mhp. planlægning. Skemaerne sammenfatter på systematisk måde al rimelig tilgængelig viden, sat op så oplysningerne bliver sammenlignelige fra hovedgård til hovedgård. Herudover er anvendt et stort fond af detaljerede og svært tilgængelige oplysninger fra Erland Porsmoses private kildeoptegnelser.

Nøglen forklarer punkt for punkt hvorfra skemaoplysningerne stammer, og hvori (de væsentligste) eventuelle kildekritiske problemer består. Derudover letter nøglen forhåbentligt forståelsen af det til tider ret indforståede fagsprog.

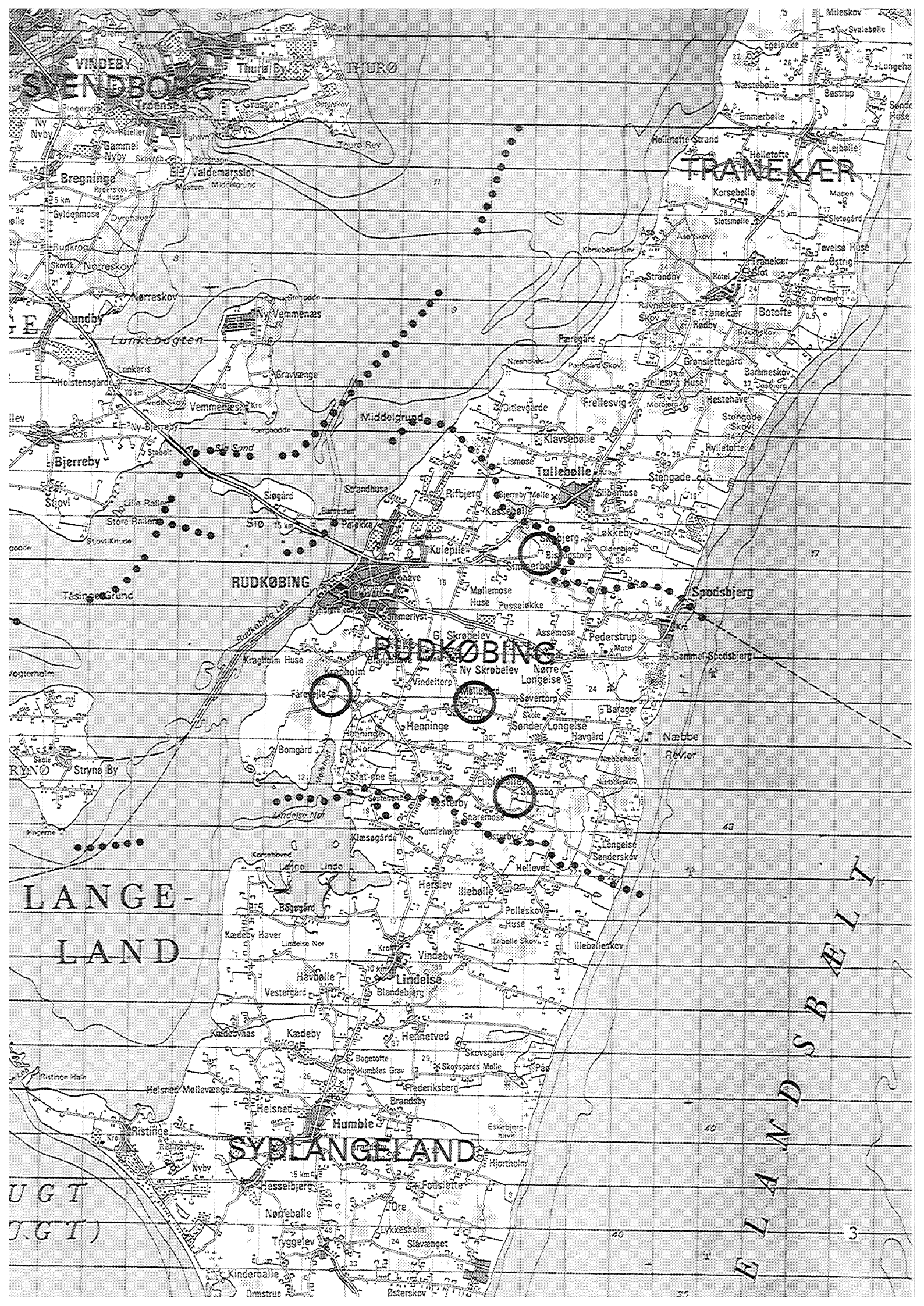
Det skal præciseres, at vurderingerne på skema 6 er udtryk for **en ren kulturhistorisk vurdering**, tilvejebragt på baggrund af skemaer og kort. Den er derfor ikke nødvendigvis udtryk for Fyns Amts endelige opfattelse af bevaringsværdierne og det planlægningsmæssige syn på de fynske hovedgårde.

Erland Porsmose har udarbejdet den endelige vurdering. Stud.mag. Dorte Nørregaard Madсен og museumsinspektør Ellen Dalsgård har indsamlet skemaoplysningerne samt udarbejdet udviklingsbeskrivelser efter 1800.

Redaktion cand.mag. Anders Myrtue

Rudkøbing Kommune

VINDEBY
Sjælland

Thurs By
THURØ

TRANEKÆR

RUDKØBING

RUDKØBING

LANGELAND

SYDLANGELAND

ELANDSBELT

Kragholm

Møllegaard

Skovsø

Lindelse

Humble

Tryggevlev

Lykkeholm

Stavanger

Biskopstorp

Fyns Amt	Herred: Langeland Nr.-hrd.	Kommune: Rudkøbing	Sogn: Simmerbølle
-----------------	---	------------------------------	-----------------------------

Navn: Biskopstorp	Tidligere navn:
-----------------------------	------------------------

Bemærkninger:

Biskopstorp er nævnt som landsby første gang i 1587 i formen Bishops-
torp. Forleddet er biskop. Efterleddet er torp, som betyder udflyt-
terbebyggelse. Navnets oprindelse skyldes, at Biskopstorp har været
i Odense bispestols besiddelse.

Anlægstidspunkt: som hgd. ca. 1700	Anlægsform: Landsbyhovedgård (nedlagt landsby)
---	--

Bemærkninger:

Ved reformationen var Biskopstorp en stordrift med to gårdsæder
tilknyttet. I 1680'erne ses Biskopstorp at være blevet til en
lille landsby med 3 gårde. I 1700-tallets begyndelse blev
Biskopstorp oprettet til hovedgård.

Ejere: sidste halvdel af 1700-tallet ejes den af J.C.v.Pultz og Johan Flindt. 1790 Rasmus H. Langkilde 1874 C. Petersen 1903 O. Bech 1906 P. Madsen 1930 K. Jantzen 1942 P. Hansen 1985 N. Brødsgård

Historiske tildragelser:

Fyns Amt	Herred: Langeland Nr.-hrd.	Kommune: Rudkøbing	Sogn: Simmerbølle
----------	----------------------------------	-----------------------	----------------------

Relikt - vurdering

Reliktvurderingen er foretaget på grundlag af sammenligninger af kort fra omkring år 1800 og år 1880 med nutidige kort og luftfoto	Velbevaret struktur	Delvis bevaret struktur	Opløst struktur	Bemærkninger
<p>Bygninger: Hovedbygningen har samme placering og grundplan som før, men er forbundet med en mur mod øst til avlsbygningerne.</p> <p>Avlsgården er stadig tre-fløjet og har samme beliggenhed, men ser ud til at være forlænget mod syd. Hertil kommer tre større nytilkomne bygninger mod syd og nordvest. Ved hovedbygningen er der tillige bygget nogle mindre bygninger.</p> <p>Husene mod vest er der stadig.</p> <p>Bebyggelsesgraden er ikke ændret meget ved nybebyggelse.</p> <p>Andre anlæg:</p> <p>Haveområdet er blevet udvidet en smule</p> <p>Der er kun bevaret enkelte uregelmæssige gærder i forbindelse med skovarealerne.</p> <p>Skove og vådområder:</p> <p>Ikke-ager arealer: Hovedparten af skovarealerne er bevaret, men vådområderne er blevet opdyrket.</p> <p>Særlige relikter:</p> <p>Arkæologiske interesser:</p>	X	X	X	<p>Hovedbygningen opført i 1800-tallet.</p> <p>Avlsgården er delvis i grundmur, delvis i bindingsværk.</p> <p>Have på c.1 td. ld.</p>
<p>Tidspunkt for ændringer:</p> <p>Hovedparten af de beskrevne ændringer er sket efter 1888. I 1888 ses det dog, at en del små, spredtliggende engområder er blevet opdyrket.</p>				

Fyns Amt	Herred: Langeland Nr.-hrd.	Kommune: Rudkøbing	Sogn: Simmerbølle
-----------------	---	------------------------------	-----------------------------

Hovedgårdstaksten

			1662	1688	17 70 ¹⁾	18 42	18 70	1903 ¹⁾	1956	
Tønder hartkorn				-	18	20	22	23	26	
Bemærkninger: 1) excl. skovskyld på 1 td.htk.										

Fæstegodset

			1662	1688	17 70	18 42	18	1903		
Tønder hartkorn				-	43	30	-	-		
Bemærkninger:										

			1662	1688	18 02	18 42	18 66	1903		
Antal gårde				-	8	6	-	-		
Heraf i hovedgd. sognet				-	8	6	-	-		
Antal huse				-	-	7	5	1		
Heraf i hovedgd. sognet				-	-	7	5	1		
Fæsteheder ialt				-	8	13	5	1		
Bemærkninger										

Godsfordelingen

	1662	17	18 02	18 42		
Antal bebyggelser hvor hovedgården har fæstegods			2	2		
Heraf samlinger på min. 3 gårde			1	1		
Antal egaliserede samlinger af gårde			1	1		

Hoveri

Antal hoveripligtige enheder o. 1770: 8	
Hoveriets omfang pr. gs. gård:	a) pløjedage
	b) spanddage
	c) gangdage
Bemærkninger:	

Fyns Amt	Herred: Langeland Nr.-hrd.	Kommune: Rudkøbing	Sogn: Simmerbølle
-----------------	---	------------------------------	-----------------------------

Udviklingsbeskrivelse

a. Indtil cirka 1800:

Biskopstorp var i 1688 en lille landsby med 3 gårde og 21 tdr.htk. Som navnet antyder, tilhørte Biskopstorp i senmiddelalderen Odense-bispen. Den bestod da af en stor avlsgård med to gårdsæder (småbrug) tilknyttet. Ved reformationen overtoges landsbyen af kronen, der afhændede den i 1633. O.1700 oprettedes heraf gården Biskopstorp. Den havde i 1802 18 tdr.htk. og 1,3 tdr. skovskyld, men blev først senere privilegeret som hovedgård.

Ejerlavet bestod overvejende af agerjord, men der var tillige ret meget skov. I 1633 takseredes skoven til 150 svins olden.

Bøndergodset var ret beskedent og bestod i 1802 af 8 gårde, hvoraf de 6 i landsbyen Rifbjerg.

b. Efter cirka 1800:

Biskopstorps hovedgårdsejerlav var på 116 ha o.1800. I 1905 var det vokset en smule til 125 ha. I 1985 er arealet oppe på 134 ha. Fordelingen mellem agerjord og skov er næsten den samme i 1905 og i 1985, hvor der er 110 ha agerjord og 24 ha skov.

Det beskedne fæstegods faldt en smule fra 1770 til 1842, hvor det var på 30 tdr.htk. De 6 gårde og 7 huse lå alle i samme sogn som hovedgården. De 6 gårde var alle solgt fra inden 1866. I 1903 var der kun et enkelt hus tilbage. O.1905 drives gården af 6 faste folk, 6 daglejere og 3 polske piger om sommeren.

Hovedgårdens hartkorn er blevet privilegeret mellem 1770 og 1842. I perioden fra 1770 til 1956 vokser det med 8 tdr.htk. I 1770 var jorden delt op i 8 marker, hvoraf de 4 blev besået årligt. O.1905 var der 9 marker, hvoraf de tre var hhv. brak, kløver og græs. Besætningen var da på 50 køer, 30 stk. ungvæg og kalve, 3 tyre, 10 heste samt 4 plage og føl.

Fyns Amt	Herred: Langeland Nr.-hrd.	Kommune: Rudkøbing	Sogn: Simmerbølle
-----------------	---	------------------------------	-----------------------------

Sammenfattende vurdering:

Ingen
interesse: Interesse: Stor
interesse: Særlig
interesse:

Typologisk vurdering:

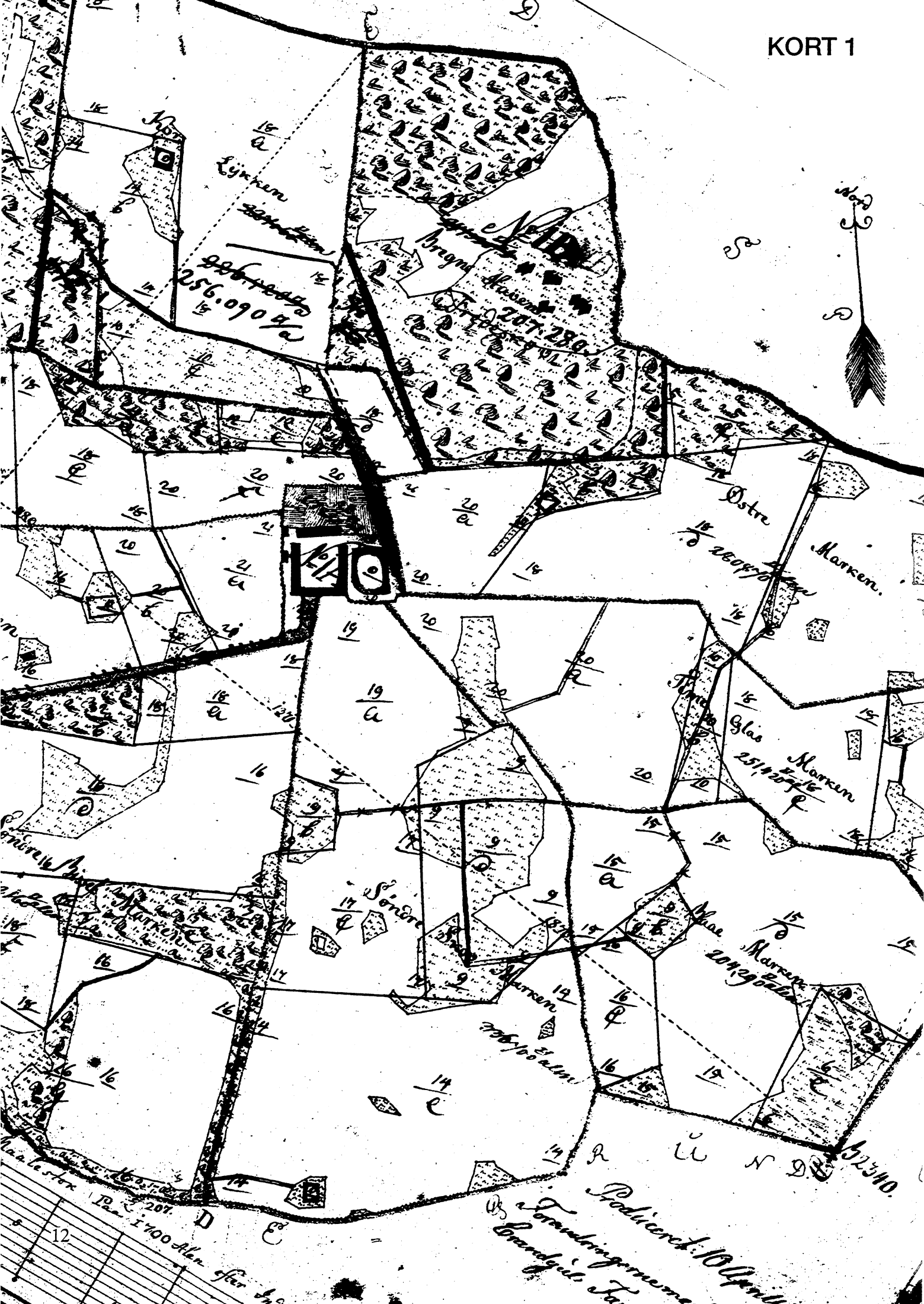
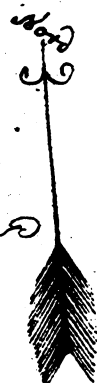
interesse.

1. Biskopstorp er opstået ved nedlæggelse af landsbyen af samme navn (3 gårde) o.1700. Biskopstorp fik først hovedgårdsrettigheder i 1800-tallet. Biskopstorp er centralplaceret i sit ejerlav og har agerorientering.
2. Godstilliggendet forblev ganske beskedent, under 10 gårde.
3. Fæstegodset blev frasolgt i midten af 1800-tallet. Hovedgårdens areal voksede en anelse fra 1800 til 1985.
4. Den nuværende hovedbygning er opført i 1800-tallet.

Sammenfattende drejer det sig om et noget atypisk hovedgårdsanlæg med en kort udviklingshistorie.

Relikt-vurdering: interesse.

1. Den nuværende hovedbygning er opført i 1800-tallet. Haveanlægget er ret beskedent.
2. Ejerlavet har kun bevaret enkelte uregelmæssige gårde. Vådområderne er blevet opdyrket. Skovarealerne er stort set bevaret.
3. Særlige relikter:
4. Arkæologiske interesser i tomten af den nedlagte landsby?

Lyrken
256.090 q

Bregns
207.280 q

Ostre Marken
250.770 q

Glas Marken
251.250 q

Søndre

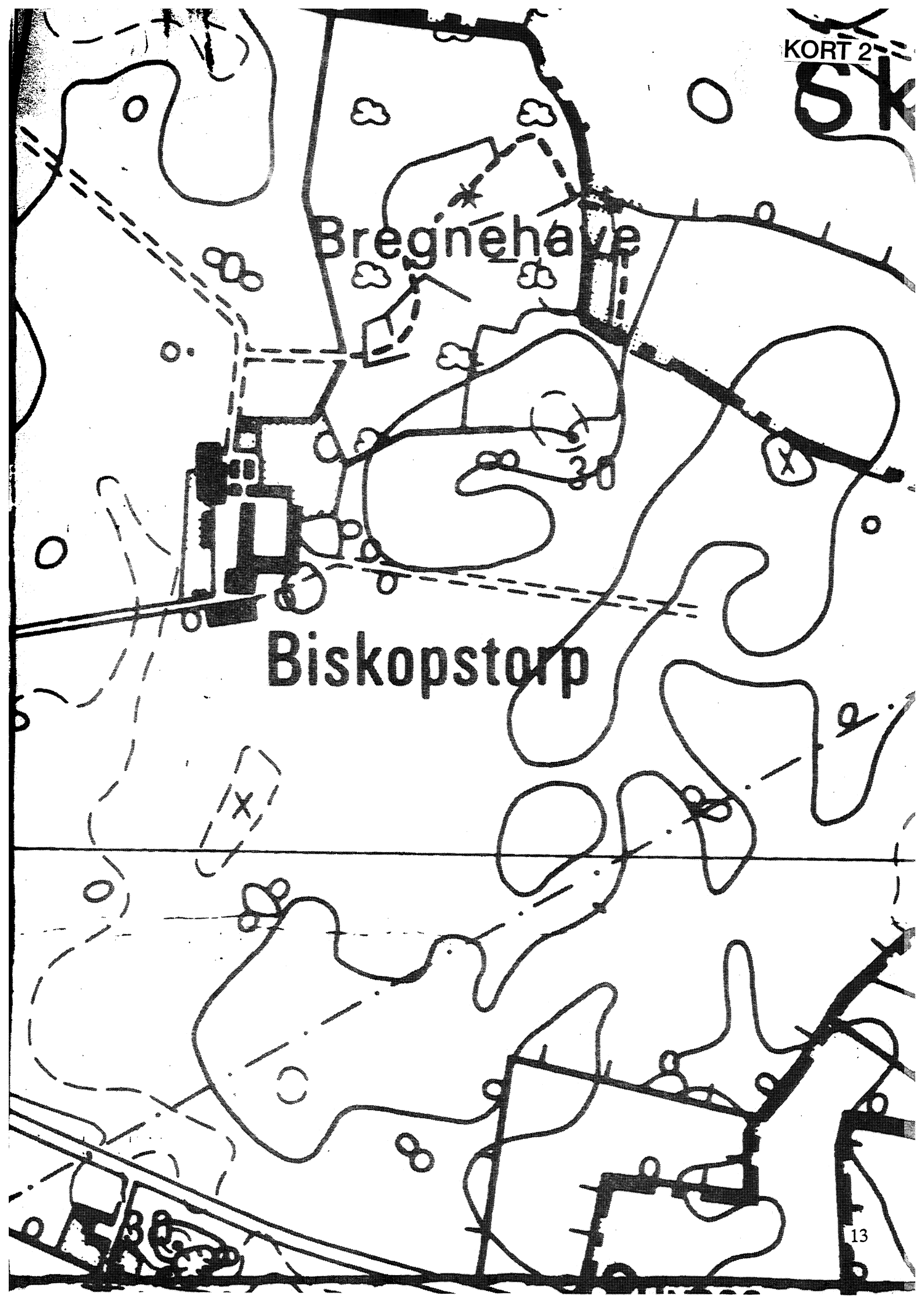
Abne Marken
201.960 q

Forandringsmed
Grundgilds Tax
Policeret: 10 April

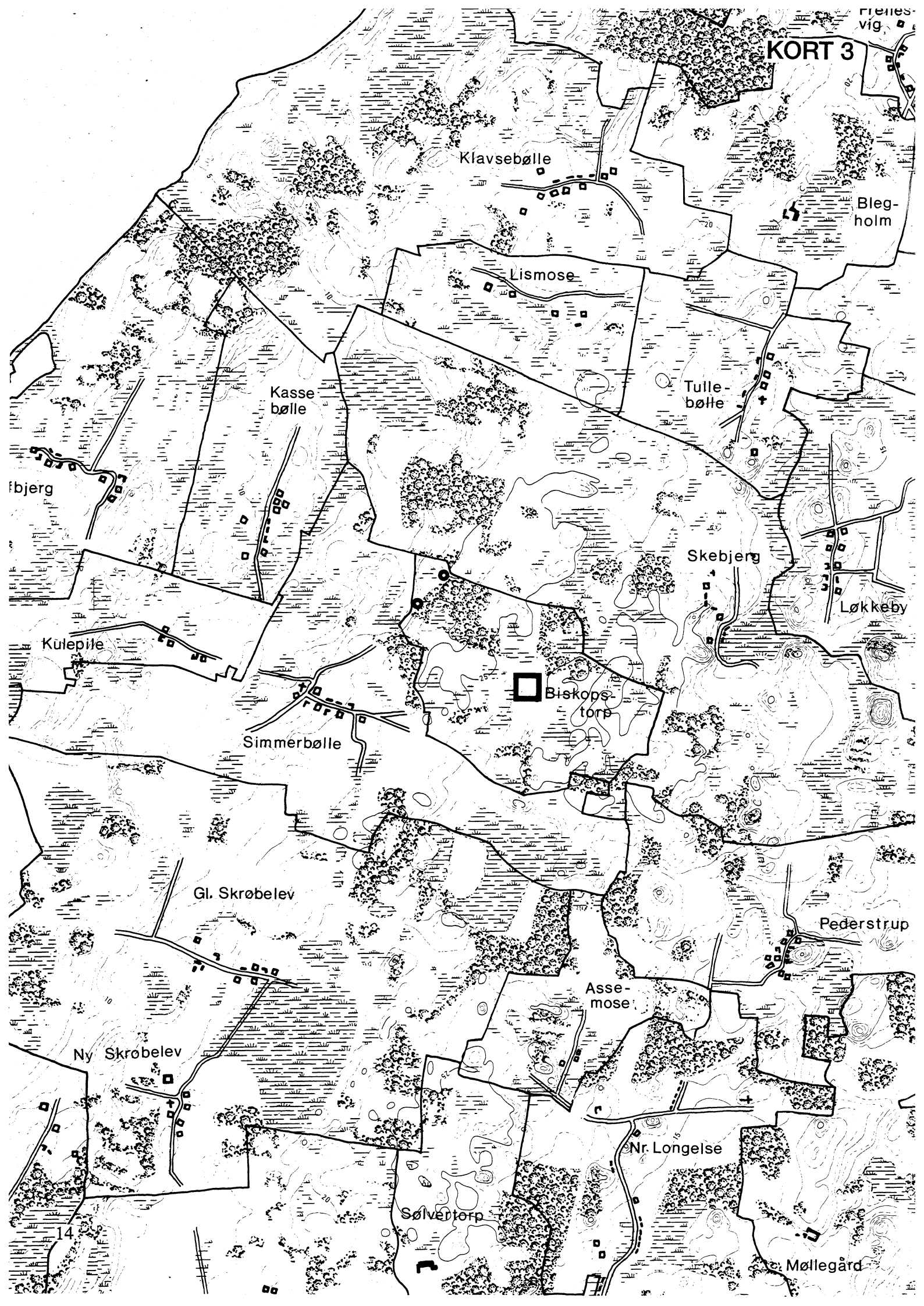
12
1:700 Alen
for 1/2

Bregnehaug

Biskopstorp

KORT 3

Klavsebølle

Blegholm

Lisrose

Kassebølle

Tullebølle

fbjerg

Skebjerg

Løkkeby

Kulepile

Biskoptorp

Simmerbølle

Gl. Skrøbelev

Pederstrup

Ny Skrøbelev

Assemose

Nr. Longelse

Sølvortorp

Møllegård

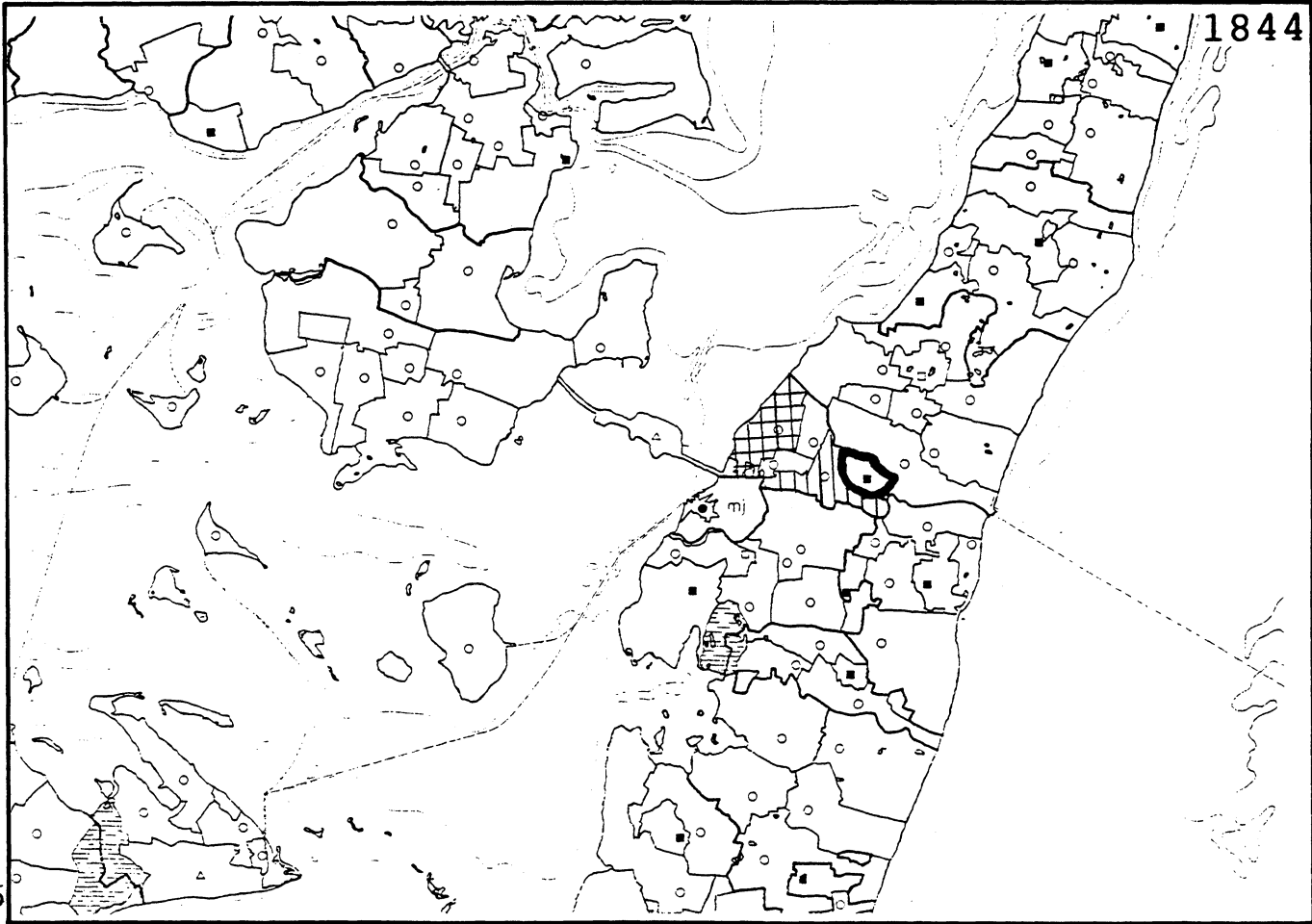
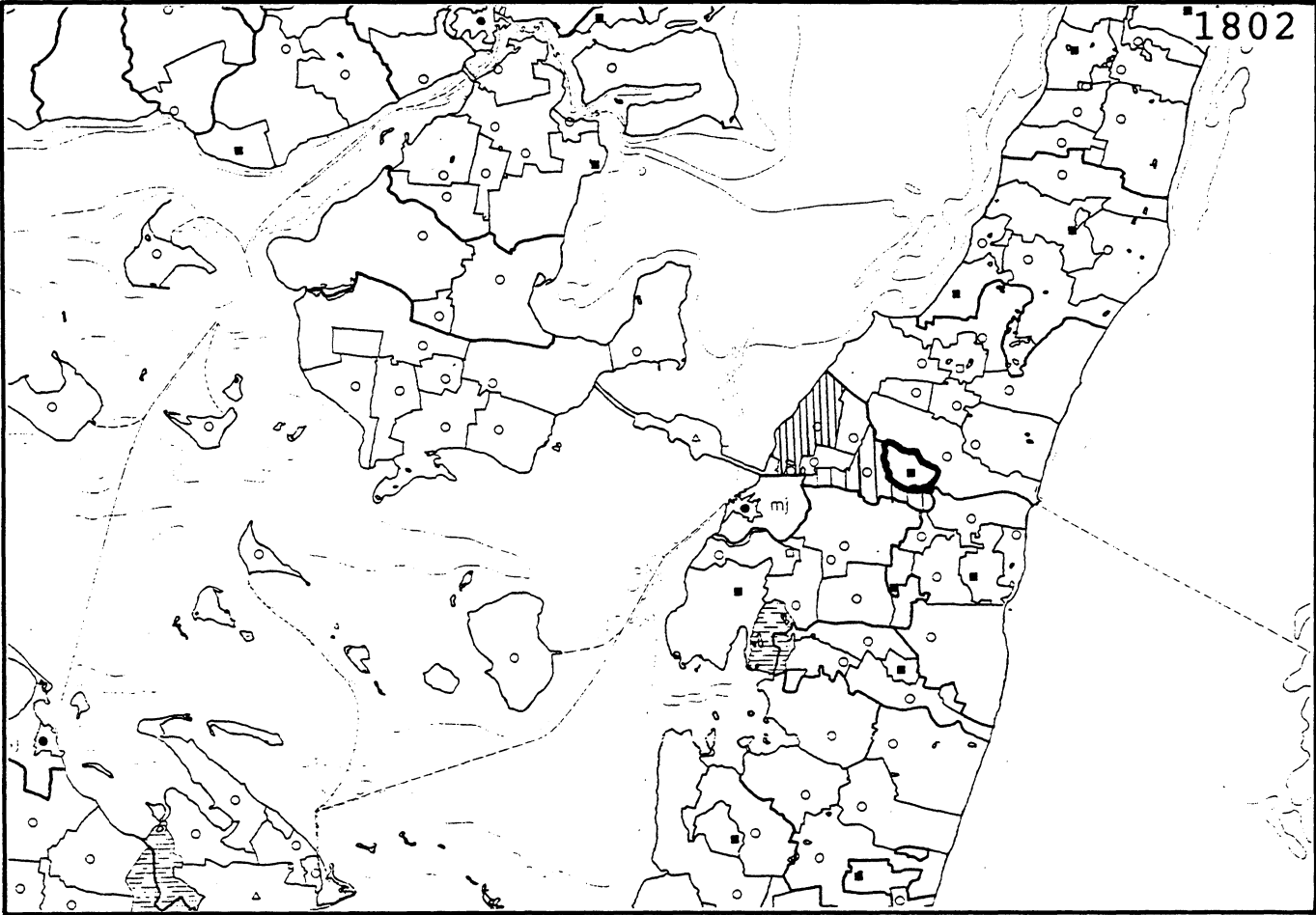
14

d

deltorp

15

Fårevejle

Fyns Amt	Herred: Langeland Nr.-hrd.	Kommune: Rudkøbing	Sogn: Skrøbelev
----------	----------------------------------	-----------------------	--------------------

Navn: Fårevejle	Tidligere navn:
--------------------	-----------------

Bemærkninger:

Fårevejle er nævnt første gang i 1372 i formen Farthewethla. Forleddet er et substantiv, gl.da. farth, afledt af roden i verbet fare. Efterleddet, gl.da. wæthil, der betyder vadested. S sammensat betyder Fårevejle sandsynligvis "vadestedet på vejen, ruten".

Anlægstidspunkt: middelalder	Anlægsform: enestegård
---------------------------------	---------------------------

Bemærkninger:

Hovedgården Fårevejles ejerlavsgrense mod landsbyen Henninge er reguleret ved hovedgårdens udvidelse. I 1505 kendes en skelstrid mellem hovedgården og Henninge.

Ejere:

ca.1350 Niels Brock	1842 P.J.de Neergaard	Fælles ejer med nabo-
1472 Corfitz Rønnow	1872 P.P.F.de Neergaard	gården Skovsbo
1494 Erik Hardenberg	1924 J.Hansen	1774-1779
ca.1500 Markvard Rønnow	1946 O.Nielsen	1807-1820
1565 Erik Hardenberg	1995	
1608 Peder Marsvin	N. og J.M. Rasmussen,	
1648 Hannibal Sehested		
1648 Christoffer Urne		
ca.1707 Erik Skeel		
1767 Jørgen Hansen		
1820 Staten		
1826 L. v. Cossel		

Historiske tildragelser:

Eiler Rønnow, der ejede Fårevejle fra 1536, blev på trods af sin nære tilknytning til katolske kredse, en af sin tids mest betydningsfulde mænd som rådgiver for Chr.d.III og Frederik d.II. Eiler Rønnows hovedbesiddelse var Hvidkilde, så han opholdt sig kun sjældent på Fårevejle.

Fårevejle blev stærkt befæstet under Svenskekrigene, men blev alligevel overgivet til fjenden, der foretog store ødelæggelser.

Wenzel F.de Neergaard, der ejede gården fra 1892, var medlem af folketinget 1906-1918.

Fyns Amt	Herred: Langeland Nr.hrd.	Kommune: Rudkøbing	Sogn: Skrøbelev
-----------------	--	------------------------------	---------------------------

Relikt - vurdering

Reliktvurderingen er foretaget på grundlag af sammenligninger af kort fra omkring år 1800 og år 1880 med nutidige kort og luftfoto	Velbevaret struktur	Delvis bevaret struktur	Opløst struktur	Bemærkninger
<p>Bygninger: Hovedbygningen består i dag kun af en enkelt fløj mod vest med to små sidefløje mod nord og syd.</p> <p>Avlsgården er flyttet længere mod syd og består af enkeltliggende længer. Nordøst for hovedbygningen ligger der nogle mindre bygninger. Voldgravene mod øst er bevaret, men bygningen øst for disse er forsvundet.</p> <p>Husene er der begge to endnu Bebyggelsesgraden i ejerlavet er ikke ændret meget ved nybebyggelse. Mod sydvest er der oprettet en gård "Bomholt".</p> <p>Andre anlæg:</p> <p>Haveområdet har ikke helt samme udstrækning som før, det er især blevet ændret mod syd, hvor den nye avlsgård er blevet anlagt.</p> <p>Skove og vådområder:</p> <p>Ikke-ager arealer: Størsteparten af skov- og vådområderne er opdyrket.</p> <p>Særlige relikter:</p> <p>Arkæologiske interesser: Ved Bomholt skal der have ligget et voldsted. I Magleby Nor ligger der et voldsted Borrebjerg.</p>	X X	X	X	<p>Hovedbygningen opført 1868-70.</p> <p>Avlsgården opført 1851 og senere.</p> <p>Landskabelig have på 4 tdr.ld.</p> <p>Der er kommet en del engområder til ved inddæmningsarbejder.</p>
<p>Tidspunkt for ændringer:</p> <p>Ændringerne i ejerlavet er hovedsageligt sket efter 1889. Hovedbygningerne er dog ændret, avlsgårdsændringer er påbegyndt. Der er foretaget drænararbejde mod syd.</p>				

Fyns Amt	Herred: Langeland Nr.-hrd.	Kommune: Rudkøbing	Sogn: Skrøbelev
-----------------	---	------------------------------	---------------------------

Hovedgårdstaksten

			1662	1688	17 70 ¹⁾	18 61 ¹⁾	18 70 ²⁾	1903	1956	
Tønder hartkorn			43	48	47	68	69	71	74	
Bemærkninger: 1) Hertil kommer skovskyld på 2 tdr.htk. 2) excl. skovskyld på 7 tdr.										

Fæstegodset

			1662	1688	17 67	18 61	18 70	1903		
Tønder hartkorn			358	287	293	214	-	29		
Bemærkninger: 3) Hertil kommer arvefæstegods på 78 tdr.htk.										

	1472	1583	1662	1688	17 67	18 61	18	1903		
Antal gårde	59	55	47	51	53	29		4		
Heraf i hovedgd. sognet		21	19	25	26	24		?		
Antal huse		10 + 2 vejr- møller		24	40	61		42		
Heraf i hovedgd. sognet		5 h + 1 ml.		16	22	55		?		
Fæsteenheder ialt		67		75	93	90		46		
Bemærkninger										

Godsfordelingen

	1662	17 67	18 61				
Antal bebyggelser hvor hovedgården har fæstegods	24	25	9				
Heraf samlinger på min. 3 gårde		6	4				
Antal egaliserede samlinger af gårde		4	4				

Hoveri

Antal hoveriagtige enheder o. 1770:	40
Hoveriets omfang pr. gs. gård:	a) pløjedage b) spanddage c) gangdage
Bemærkninger:	

Fyns Amt	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Langeland Nr.-hrd.	Rudkøbing	Skrøbelev

Udviklingsbeskrivelse

a. Indtil cirka 1800:

Fårevejle nævnes allerede som hovedgård i 1372. Den er formentlig anlagt som enestegård på en lille ø, senere halvø. Ejerlavet udvidedes senere med nedlæggelse af bebyggelsen Voved og med jord fra landsbyen Kragholm, der i 1472 i sin helhed tilhørte Fårevejle. Gården nåede herved op på 48 tdr.htk. (1688). Senere udvidelser fulgte i 1800-tallet. O.1800 var Fårevejle den største avlsgård på Langeland. Agerjorden var i 1682 på 129 tdr.ld., der dyrkedes i trevangsbrug. De omfangsrige engarealer blev udnyttet til et stort kvæghold. I 1687 optaltes 80 malkekøer, o.1800 var der 200 køer. De betydelige skove takseres til 2 tdr.htk., og i 1774 fremhæves det, at godset havde store ege- og bøgeskove og en overflødighed af gærdselsskove. Allerede i 1300-1400-tallet nåede godset et betydeligt omfang, og hovedbygningen opførtes i grundmur. Ved et arveskifte i 1472 fraskilles 21 fæstegårde. Med Fårevejle fulgte herefter 38 gårde, hvoraf 9 i nabolandsbyen Kragholm og 14 i Havbølle. Godsstørrelsen når atter op i 50-60 gårde, rimelig godt arronderet omkring hovedgården. I 1572 hedder det, at halvdelen af Skrøbelev sogns bønder er ugedagsmænd til Fårevejle. I 1767 var gårdene i 4 landsbyer egaliserede. I 1580'erne befæstedes Fårevejle med voldgrave. Under svenskekrigene i 1650'erne forstærkedes forsvarsanlæggene bl.a. med kanoner. Bøndergodset blev stærkt ødelagt som følge af krigen.

b. Efter cirka 1800:

Udviklingen i Fårevejles areal har været betydelig. I 1826 var arealet på 504 ha. O.1905 var det forøget til 588 ha, og i 1985 var det på 668 ha. En stor del af forøgelsen skyldes de store inddæmningsarbejder, der er foretaget, især omkring Henninge Nor. Fæstegodset er i 1861 faldet til 214 tdr.htk., der var fordelt på 29 gårde og 61 huse. I de 4 byer, hvor Fårevejle ejede 3 gårde eller mere, var gårdene gjort tilnærmeligvis lige store. Frasalget af fæstegods er sket over en meget lang periode. Frasalget før 1861 er hovedsageligt sket af det mere spredtliggende gods. Det største frasalg sker i 1860'erne, så der i 1903 kun er 29 tdr.htk. tilbage. Hovedgården havde dog på dette tidspunkt 78 tdr.htk. arvafæstegods. I 1770 var der 40 hoveripligtige gårde. O.1905 blev gården drevet af 29 faste folk, 15 daglejere og nogen fremmed arbejdskraft i høsten. Hovedgårdstaksten steg ligesom arealet kraftigt gennem hele 1800-tallet, så den i 1903 er oppe på hele 71 tdr.htk. I 1956 er den steget en smule til 74 tdr.htk. I 1770 var jorden delt op i 8 marker, hvoraf de 4 blev besået årligt. Begtrup oplyser o.1804, at der er et udsøgt hollænderi på 200 køer på Fårevejle. Engarealet er tilsvarende stort, i 1826 på 116 ha, i 1985 er det steget til 162 ha. O.1905 er kvægbesætningen på 200 køer, 150 stk. ungvæg og kalve og ca. 20 fedekreaturer. Det oplyses tillige, at det er planen at forøge besætningen med 65 køer på den nyoprettede avlsgård Petersgård, nu Bomholt. Den drives stadig under Fårevejle. Det foregående år var der blevet solgt 200 fedesvin. Jorden var da delt i 7 marker, hvoraf de tre var hhv. kløver, græs og halvbrak. Skovarealet var i 1826 på 106 ha, i 1985 var det næsten uændret 110 ha. La Cour oplyser o.1905, at der var en fortrinlig jagt på Fårevejle, som havde eget fasaneri.

Fyns Amt	Herred: Langeland Nr.-hrd.	Kommune: Rudkøbing	Sogn: Skrøbelev
-----------------	---	------------------------------	---------------------------

Sammenfattende vurdering:

Ingen
interesse: Interesse: Stor
interesse: Særlig
interesse:

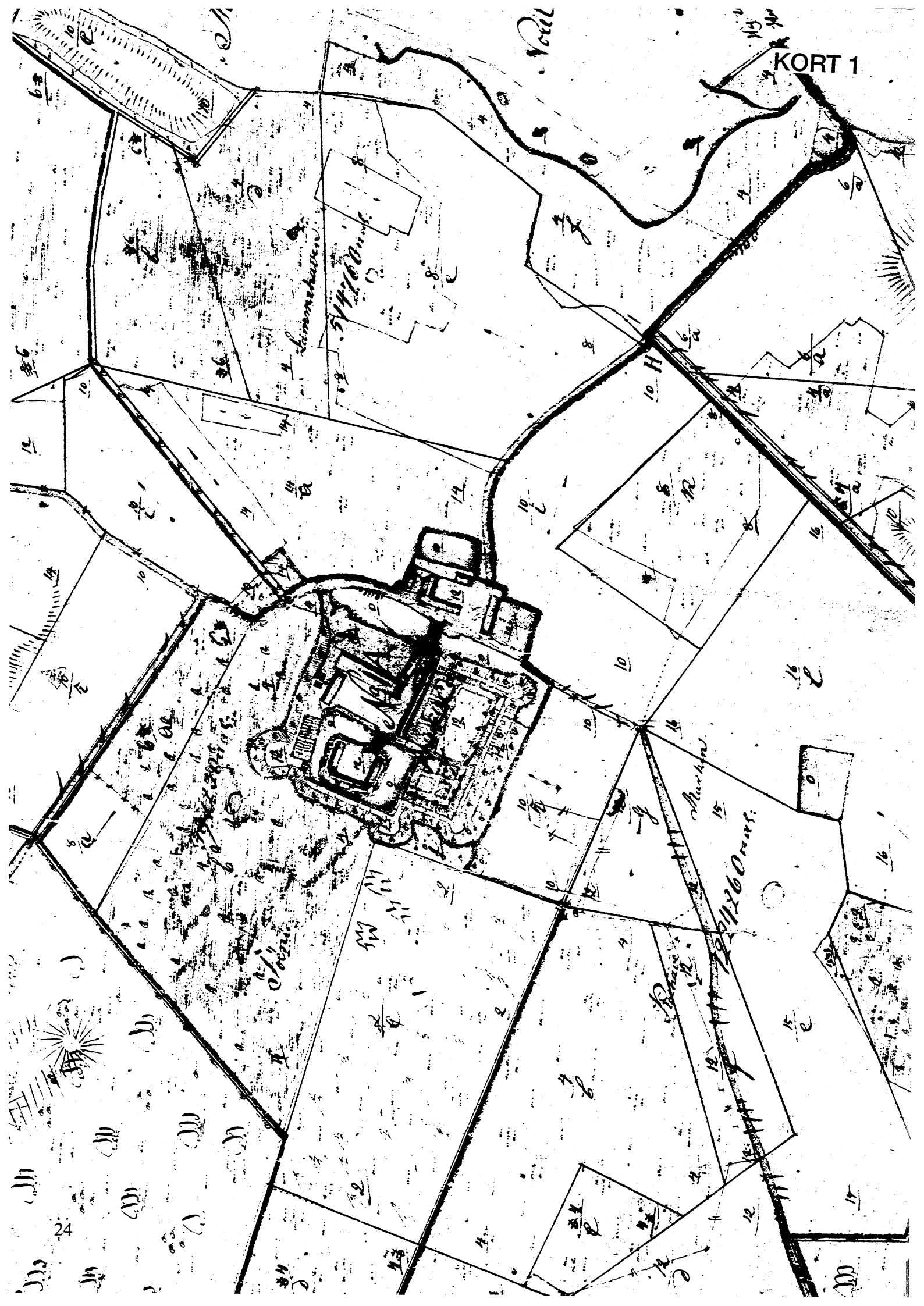
Typologisk vurdering: stor interesse.

1. Fårevejle synes anlagt som enestegård på en lille ø, senere halvø ved Henninge Nor. Fårevejle omtales allerede som hovedgård i 1372. Inden 1600-tallet blev Fårevejle udvidet med bebyggelsen Vored, der nedlagdes, og jord fra ugedags-tjenerbyen Kragholm. Fårevejle blev herved Langelands største avlsgård. Fårevejle er randplaceret i sit ejerlav og orienteret mod eng. Godset har udnyttet de omfattende eng og kystskovarealer til et stort husdyrhold.
2. Godstilliggendet nåede allerede i 1400-tallet op på 50-60 gårde, og dette niveau bibeholdtes til 1800-tallet. Godset lå rimeligt arronderet på Midtlangeland, og en række landsbyer var egaliseret i 1767.
3. Godsafviklingen skete etapevis, og endnu i 1903 var der et anseligt fæstegods tilbage. Hovedgårdstilliggendet udvidedes i 1800-tallet især som følge af inddæmningsarbejde. En avlsgård, Bomgård, anlagdes i 1904.
4. De nuværende bygninger stammer alle fra 1800-tallet.
5. Fårevejle blev befæstet i 1500-tallet og under svenskekrigene i 1600-tallet, men for størstedelen blev anlæggene sløjfet i 1800-tallet.

Sammenfattende drejer det sig om en speciel udgave af kystskov-hovedgårde, med en lang historie med mange udviklingsmæssige karakteristika.

Relikt-vurdering: interesse.

1. Hovedbygningen og avlsbygningerne er nyopført i 1800-tallet. Avlsgården er flyttet. Kun en lille del af de gamle befæstninger er bevaret.
2. Ejerlavet er ikke præget af nybebyggelse, men størsteparten af skov- og vådområder er opdyrket. Et inddæmmed område, Henninge Nor, er kommet til.
3. Særlige rekilter: ingen.
4. Arkæologiske interesser: Et voldsted skal have ligget ved Bomgård. I Magleby Nor et voldsted, Borrebjerg.

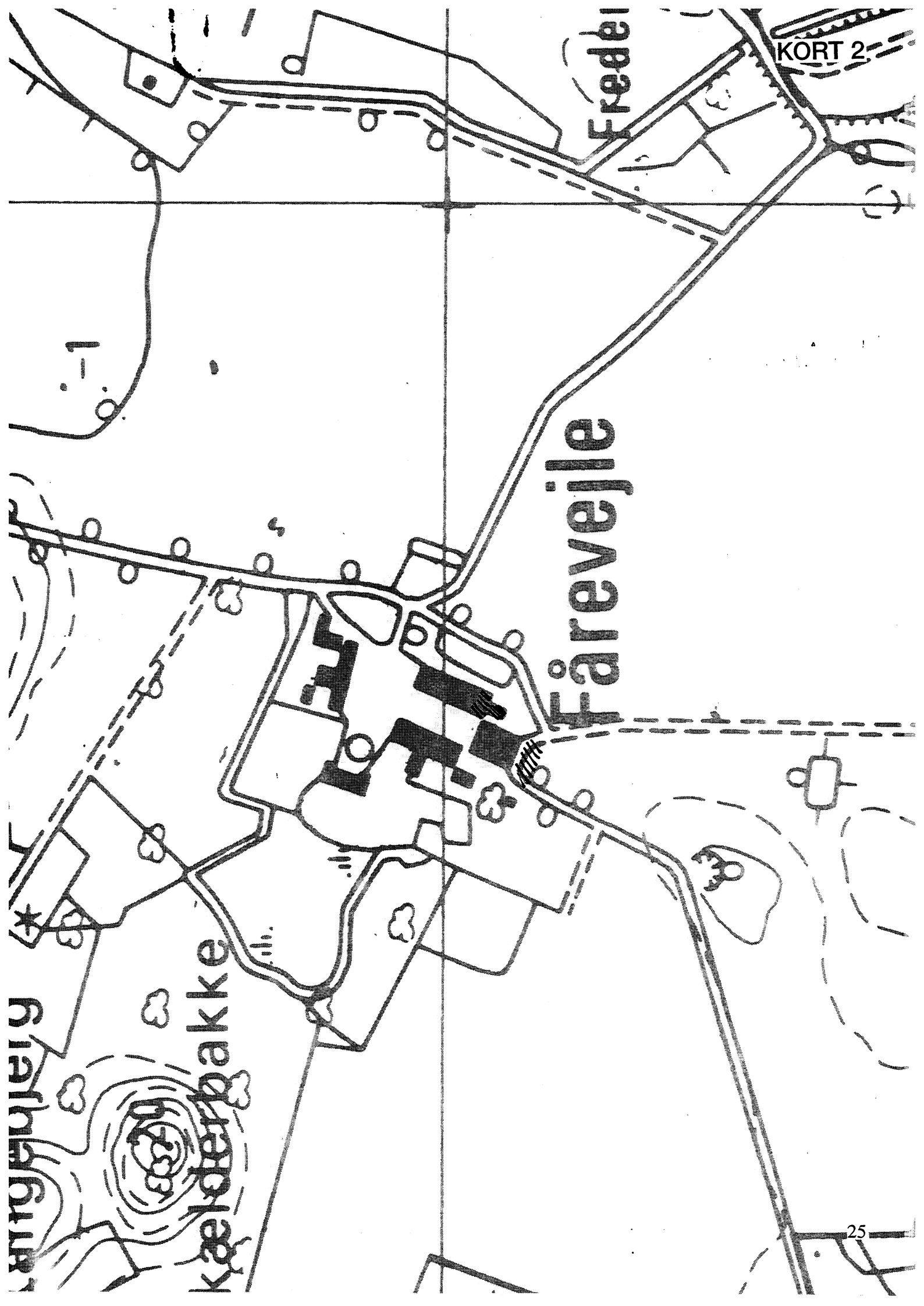
Pool

34400m²

10 H

Markus

344260m²

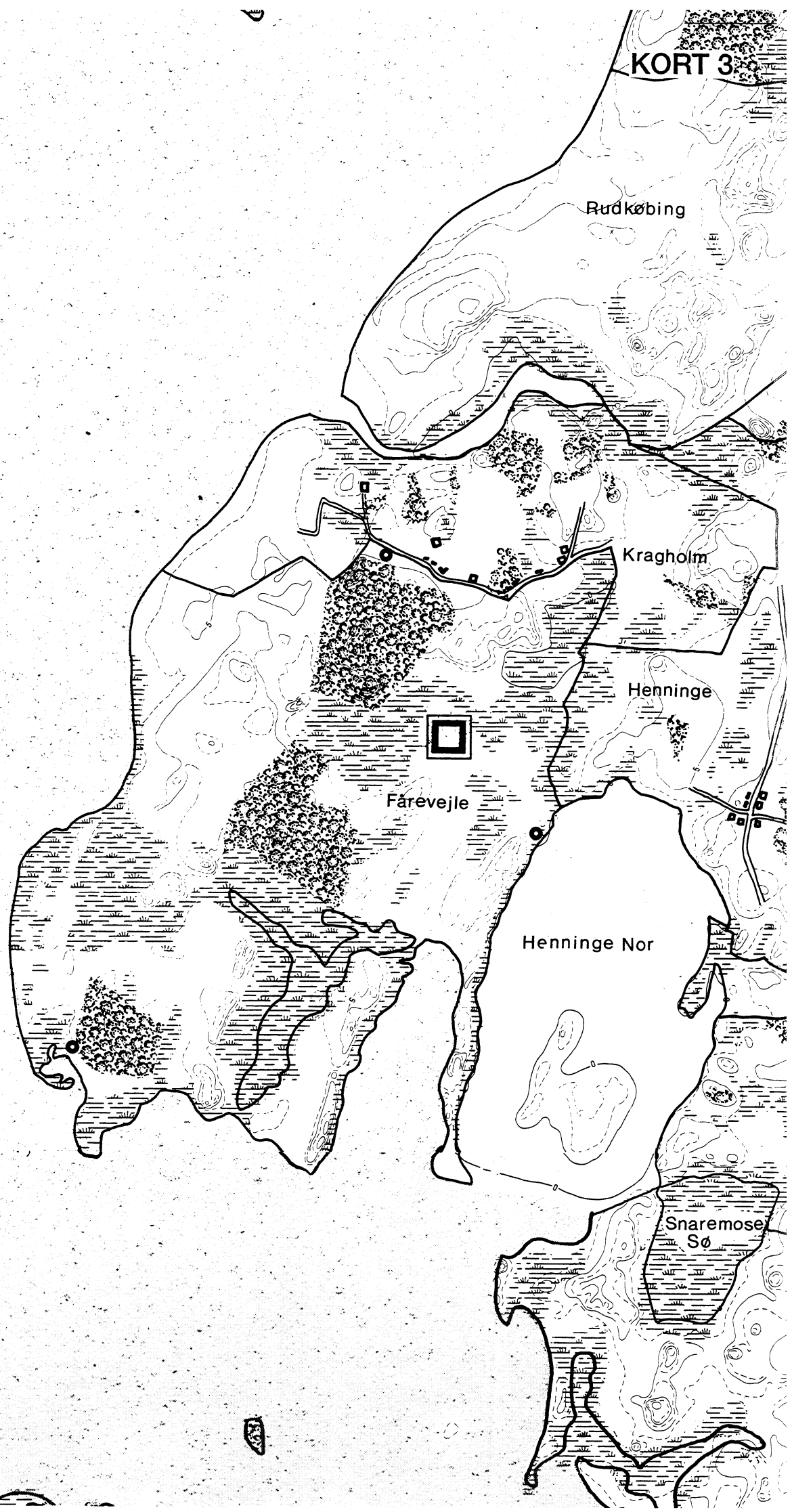
KORT 2

Fredel

Fårevejle

Kælderbakke

Bingbjerg

RUDKØBING

RUDKØBING LØB

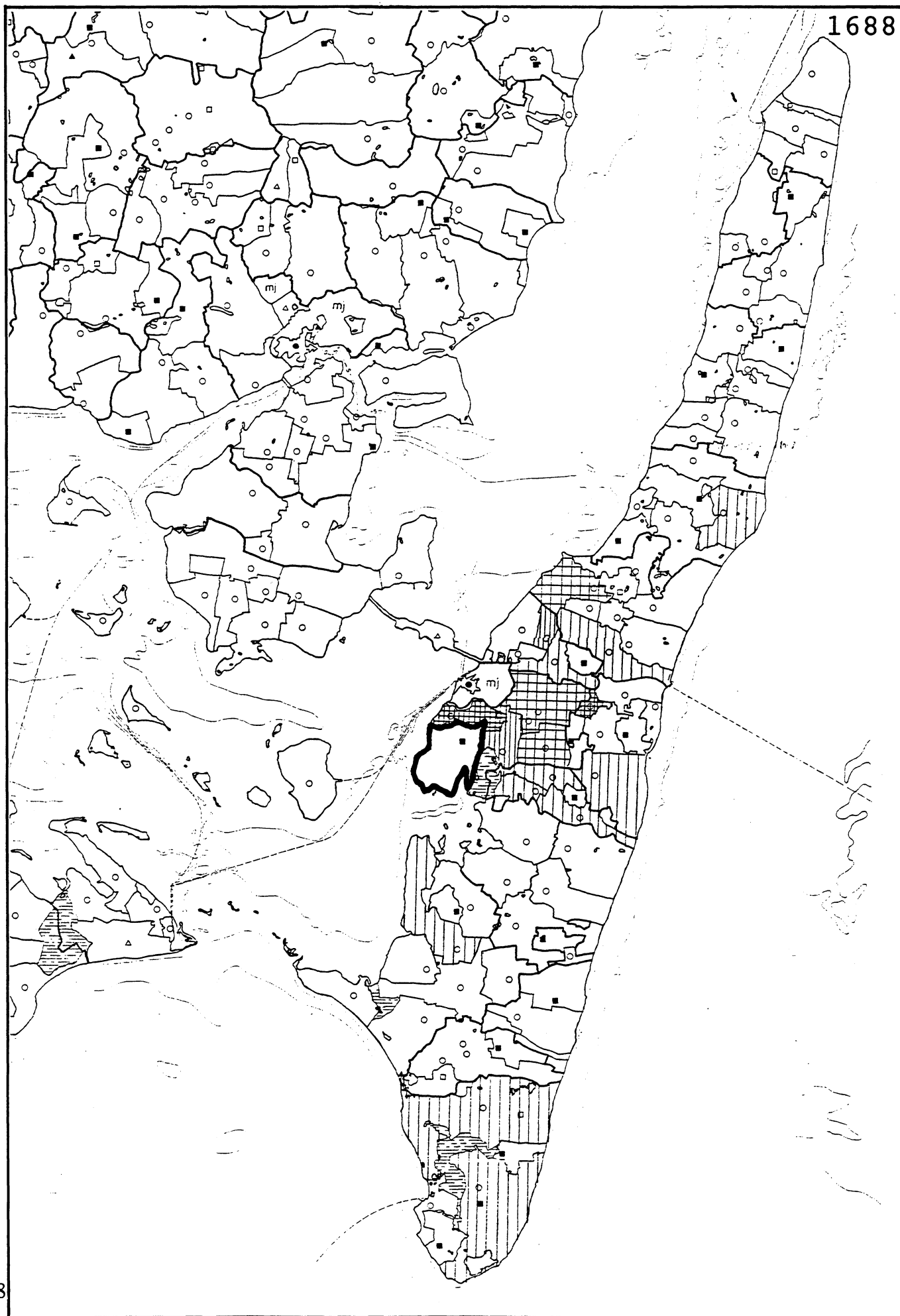
Nordre Sælgrund

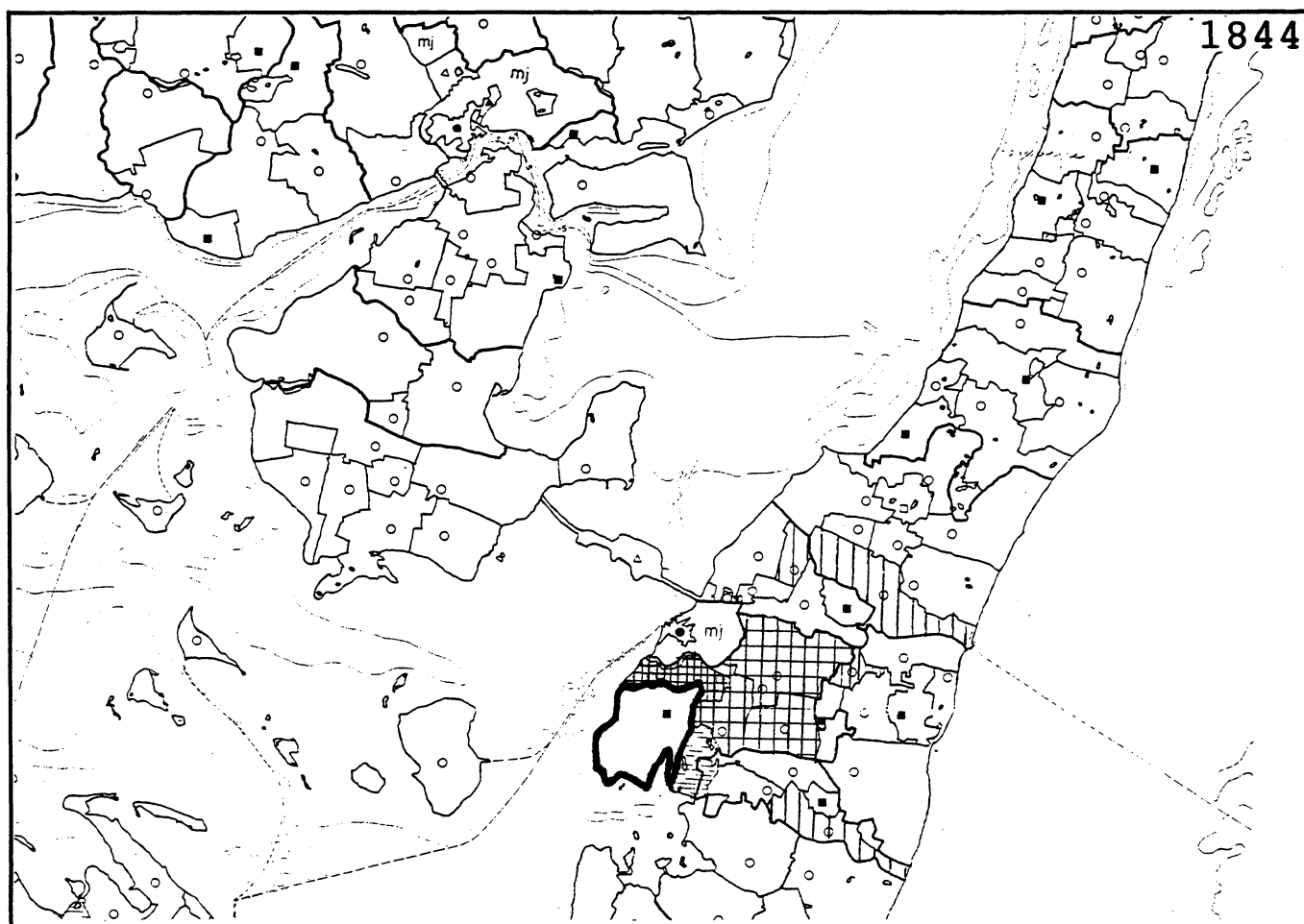
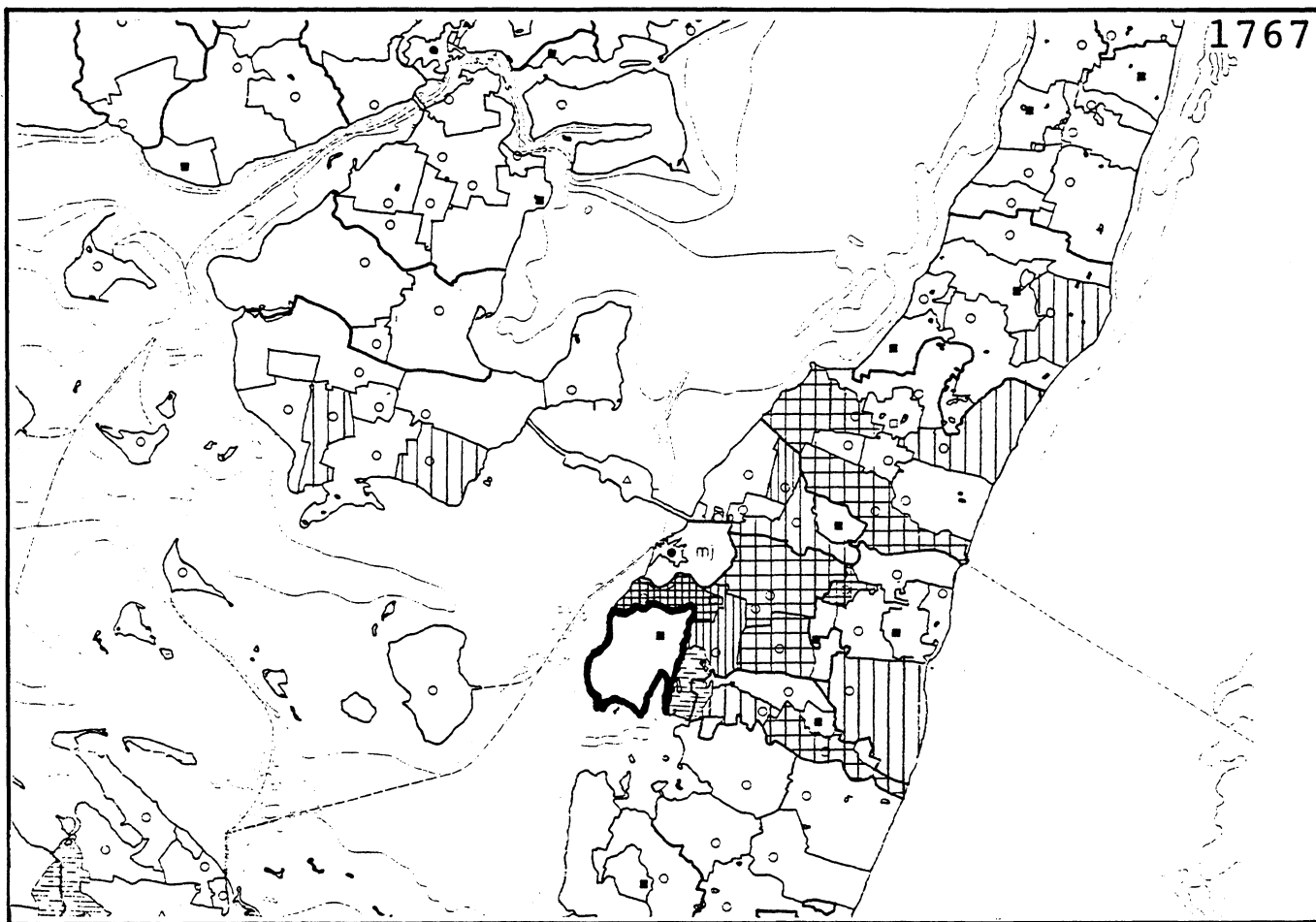

Henningsø

Møllebugt

LINDELSE NOR

Møllegård

Fyns Amt	Herred: Langeland Sdr.-hrd.	Kommune: Rudkøbing	Sogn: Longelse
-----------------	--	------------------------------	--------------------------

Navn: Møllegård	Tidligere navn:
---------------------------	------------------------

Bemærkninger: Møllegård er nævnt første gang i 1624 i formen Møllegaard.
--

Anlægstidspunkt: som hovedgård i 1500-tallet	Anlægsform: enestegård
---	-------------------------------

Bemærkninger: Møllegård er opstået ved udparcellering i Longelse ejerlav. I slutningen af 1600-tallet blev den udvidet med gårdene Lysemose og Åsgård.
--

Ejere: I slutningen af 1500-tallet Oluf Hansen Gaas ca. 1590 Mogens Eriksen Bille ca. 1625 Erik Mogens Bille Sten Mogensen Bille Bendt Pedersen v.Deden (en part, senere eneejer) 1704 Margrethe Sehested 1713 Christopher Radeleff 17? Henrik C.v.Pultz 1760 Niels Krøg 1785 Fr.Ahlefeldt-Laurvigen 1830 Christoffer v.Hedemann 1834 M. Pedersen 1985 Anni og Kjeld Pedersen.	Fælles ejer med nabogårdene Skovsbo 1629-1704 Skovsgård 1730-1760
--	---

Historiske tildragelser:

Fyns Amt	Herred: Langeland Sdr.-hrd.	Kommune: Rudkøbing	Sogn: Løngelse
-----------------	--	------------------------------	--------------------------

Relikt - vurdering

Reliktvurderingen er foretaget på grundlag af sammenligninger af kort fra omkring år 1800 og år 1880 med nutidige kort og luftfoto	Velbevaret struktur	Delvis bevaret struktur	Opløst struktur	Bemærkninger
<p>Bygninger: Hovedbygningen udgør nu en selvstændig bygning med to mindre tværfløje. Den ligger ikke på samme plads som før, men stadig inden for den gamle bygningskerne.</p> <p>Avlsgården, der ligger øst for hovedbygningen, har heller ikke samme grundplan som før, men ligger inden for den gamle bygningskerne. Nordøst for hovedbygningen ligger der nogle mindre bygninger. Huset mod nordøst ligger der stadig.</p> <p>Bebyggelsesgraden er ikke ændret meget ved nybebyggelse.</p> <p>Andre anlæg: Haveområdet har næsten samme udstrækning som før. Der er dog sket en mindre omlægning mod syd.</p> <p>En del uregelmæssige gærder og hegn er bevaret i hele ejerlavet. Selve ejerlavsgården er for store deles vedkommende synlig som levende hegn.</p> <p>Skove og vådområder: Ikke-ager arealer: Hovedparten af skov- og vådområderne er bevaret.</p> <p>Særlige relikter:</p> <p>Arkæologiske interesser:</p>	X		X	<p>Hovedbygningen er opført i 1880.</p> <p>Avlsgården er delvis i bindingsværk, delvis i grundmur med fast tag.</p> <p>3 tdr.land have med lindelysthus (c.300 år)</p>
<p>Tidspunkt for ændringer: Ændringerne i hovedgårdskernen er påbegyndt i 1889.</p>				

Fyns Amt	Herred: Langeland Sdr.-hrd.	Kommune: Rudkøbing	Sogn: Longelse
-----------------	--	------------------------------	--------------------------

Hovedgårdstaksten

			1662	1688	1770 ¹⁾	1842 ¹⁾	1870	1903	1956	
Tønder hartkorn			25	12	11	12	26	28	28	
Bemærkninger: 1) excl. 16 tdr.htk. uprivilegeret jord										

Fæstegodset

			1662 ¹⁾	1688 ¹⁾	1770	1842	18	1903		
Tønder hartkorn			267	228	42	25				
Bemærkninger: 1) incl. Skovsbø's fæstegods.										

			1662 ¹⁾	1688 ¹⁾	1777	1842	18	1903		
Antal gårde			42	47	9	5				
Heraf i hovedgd. sognet				10	9	5				
Antal huse				14	12	6		16		
Heraf i hovedgd. sognet				8	12	6		16		
Fæsteheder ialt				61	21	11		16		
Bemærkninger										

Godsfordelingen

	1662	1777	1842			
Antal bebyggelser hvor hovedgården har fæstegods		3	2			
Heraf samlinger på min. 3 gårde		1	1			
Antal egaliserede samlinger af gårde		1	1			

Hoveri

Antal hoveripligtige enheder o. 1770:	9
Hoveriets omfang pr. gs. gård:	a) pløjedage
	b) spanddage
	c) gangdage
Bemærkninger:	

Fyns Amt	Herred: Langeland Sdr.-hrd.	Kommune: Rudkøbing	Sogn: Longelse
-----------------	--	------------------------------	--------------------------

Udviklingsbeskrivelse

a. Indtil cirka 1800:

Møllegård synes anlagt som skovenestegård i Longelse ejerlav. Den nævnes som hovedgård fra sidste halvdel af 1500-tallet. Hovedgården var dog ganske lille og takseredes i 1688 til blot 12 tdr.htk. Endda var Møllegård da blevet udvidet med Lysemosegård, hvis jorder udlagdes til græsning, og med Åsgård. I 1768 lagdes 17 tdr.htk. bondejord under hovedgården, vist fortrinsvis fra Pederstrup by, hvorved gården nåede op på 28½ td.htk. Den holdt siden denne størrelse.

I 1682 var det dyrkede areal på blot 49 tdr.lænd. Møllegård udnyttede derimod eng, skov og overdrevsarealer til kvæghold. Der var 42 malkekøer på gården i 1687. Møllegård er en kystskovgård, omend agerlandet efterhånden blev dominerende.

Fra 1629 til 1760 var Møllegård skiftevis forenet med Skovsbo, Lykkesholm og Skovsgård. Da Møllegård atter blev selvstændigt gods, bestod tilliggendet (i 1777) blot af 9 gårde og 12 huse, der til gengæld lå ypperligt arronderet i Spodsbjerg og Pederstrup. Den sidste landsby var egaliseret.

Inden 1787 og op til 1830 fulgte Møllegård grevskabet Langeland som allodialgods.

b. Efter cirka 1800:

Der er ikke sket de store ændringer i Møllegårds areal efter 1800. Hovedgårds-ejerlavet var o.1800 på 196 ha. O.1905 hører der 185 ha til Møllegård. I 1985 er det steget en smule til 198 ha. Fordelingen mellem ager, eng og skov er ændret noget mellem 1905 og 1985. Forøgelsen er sket på skovarealet, så der i 1985 er 127 ha ager, 41 ha eng og 30 ha skov.

Fæstegodset faldt fra 1770 til 1842, hvor det er på 25 tdr.htk. Det var fordelt på 5 gårde og 6 huse, som alle lå i samme sogn som hovedgården. Dette fæstegods blev solgt fra i sidste halvdel af 1800-tallet, så der i 1903 kun er huse tilbage. O.1770 var der 9 hoveripligtige gårde til Møllegård. O.1905 drives gården af 10 faste folk og 1 daglejer.

Hovedgårdshartkornet undergår heller ikke de store ændringer efter 1800. Det er ikke privilegeret. Jorden var o.1770 delt op i 7 marker, hvilket også var tilfældet o.1905. På dette tidspunkt var kvægbesætningen på 85 køer, 30 stk. ungkvæg og kalve. Det foregående år var der blevet solgt 89 fedesvin.

Fyns Amt	Herred: Langeland Sdr.-hrd.	Kommune: Rudkøbing	Sogn: Longelse
-----------------	--	------------------------------	--------------------------

Sammenfattende vurdering:

Ingen interesse: Interesse: Stor interesse: Særlig interesse:

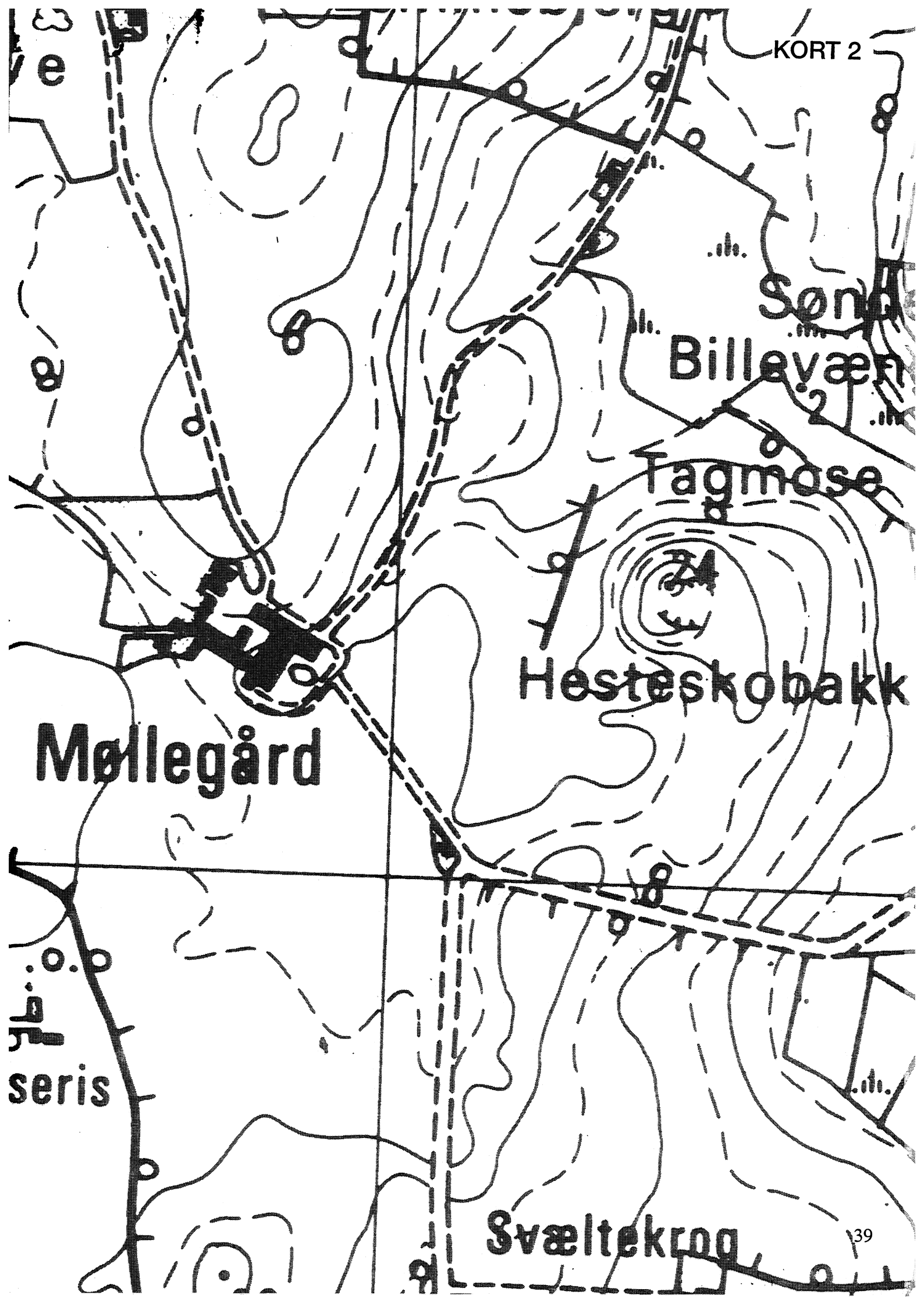
Typologisk vurdering: interesse.

1. Møllegård synes anlagt som skovenestegård (med mølle ?) i Longelse kystskov. Den omtales som hovedgård fra sidst i 1500-tallet, men var af størrelse blot en bondegård. Sidst i 1600-tallet udvidedes den med to nedlagte gårdes jord, og i 1700-tallet yderligere med 17 tdr.htk., således at Møllegård nåede op på 28 tdr. htk. Møllegård er randplaceret i sit ejerlav og har agerorientering.
2. Godstilliggendet var yderst beskedent, og fra 1629 til 1830 var Møllegård med en enkelt afbrydelse en del af et større gods kompleks.
3. Endnu i 1903 var der 16 fæstehuse tilbage, hvorimod fæstegårdene var afviklet. Hovedgårdsejrlavet er stort set intakt bevaret frem til 1985.
4. Hovedbygning og avlsgård var o.1800 et uregelmæssigt firefløjet bindingsværksanlæg.

Sammenfattende drejer det sig om en almindelig anlægstype med en sen og beskeden godsudvikling. I hovedsagen fungerede Møllegård som avlsgård for nabohovedgårde.

Relikt-vurdering: interesse.

1. Den nuværende hovedbygning er opført i 1880. Avlsgården er ligeledes nybygget. Den 3 tdr.ld. store have er bevaret med et 300-årigt lindelysthus.
2. Ejerlavet er ikke præget af nybebyggelse. En del gamle hegnsforløb er bevaret, ligesom hovedparten af skovområder og vådområder.
3. Særlige relikter: -
4. Arkæologiske interesser: -

Møllegård

Hesteskobakk

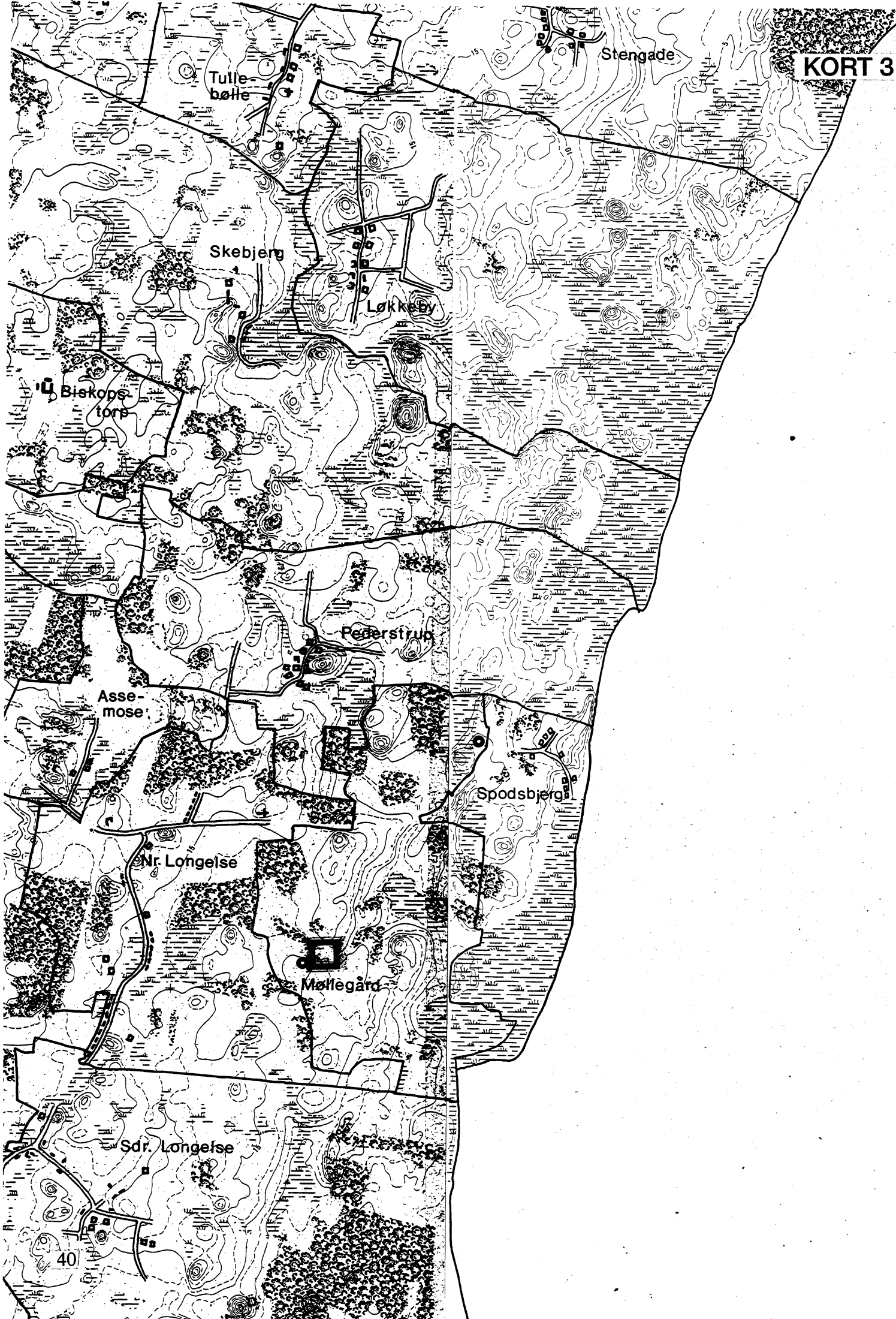
Tagmose

Billevæn

Sønder

Svæltekrug

seris

Stengade

Tullebølle

Skebjerg

Løkkeby

Biskopstorp

Pederstrup

Assemose

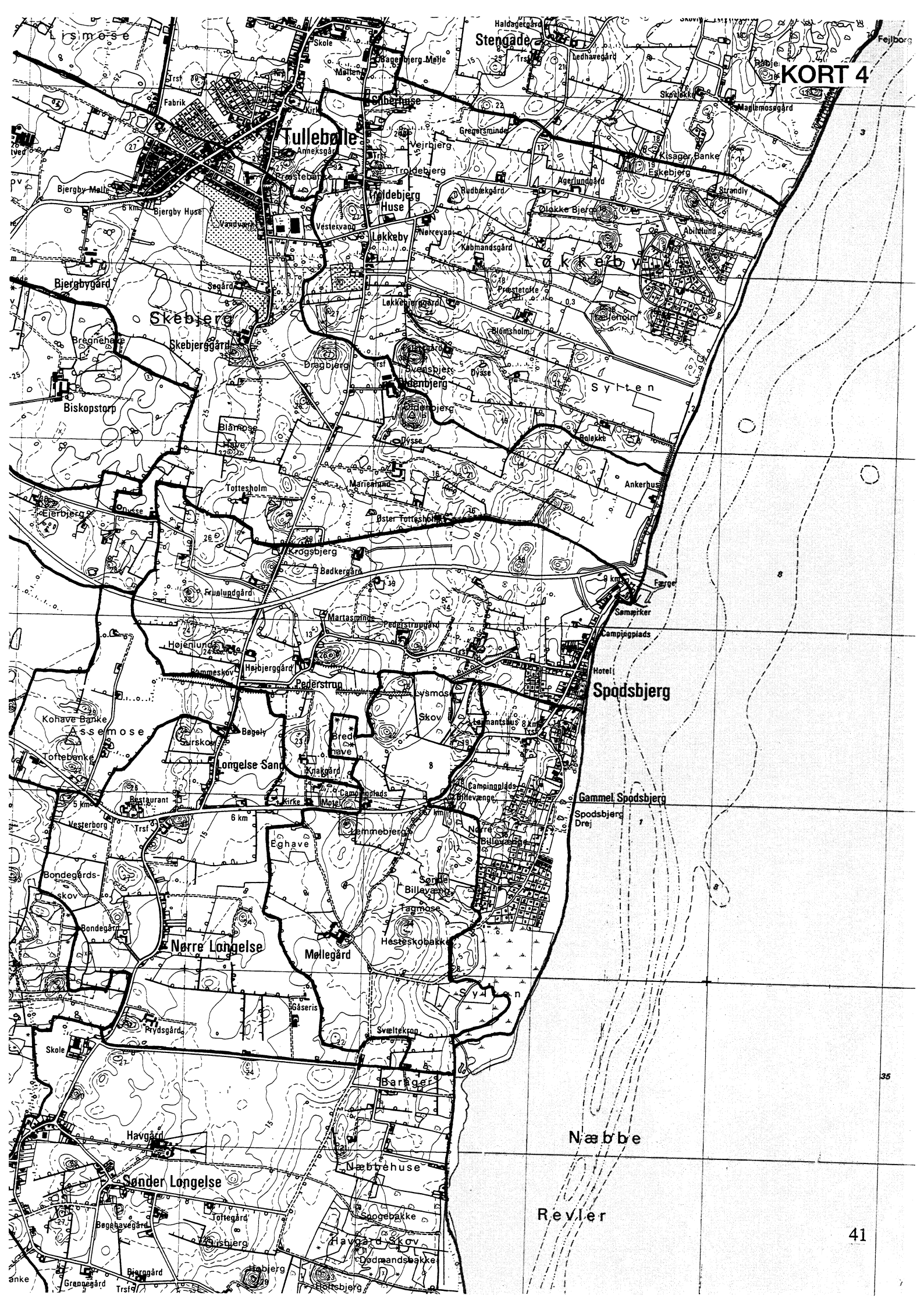
Spodsbjerg

Nr. Longelse

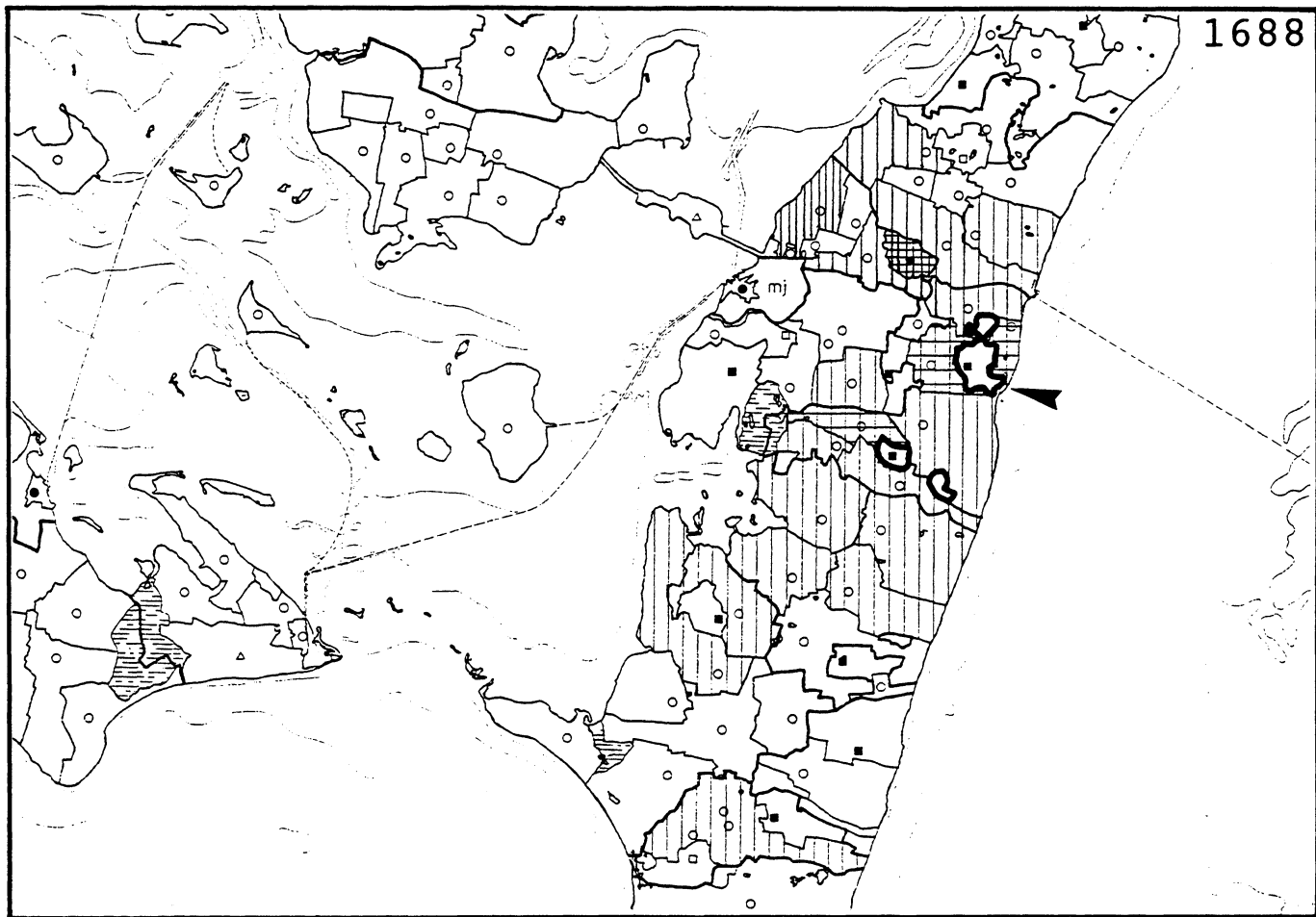
Møllegård

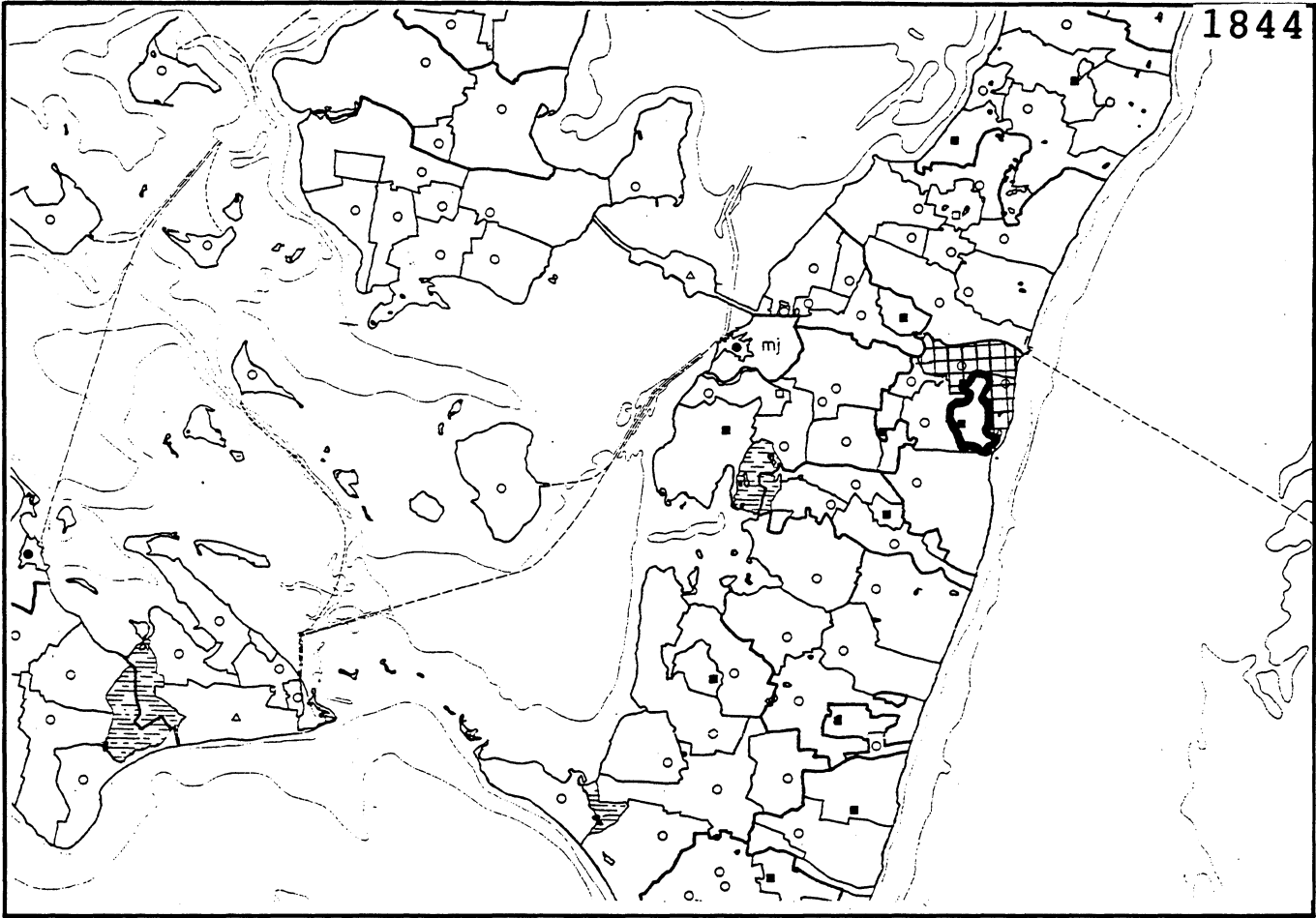
Sdr. Longelse

40

35

Skovsbo

Fyns Amt	Herred: Langeland Sdr.-hrd.	Kommune: Rudkøbing	Sogn: Fuglsbølle
-----------------	--	------------------------------	----------------------------

Navn: Skovsbo	Tidligere navn:
-------------------------	------------------------

Bemærkninger:

Hovedgården er nævnt første gang i 1464 i formen Skoffsboo.
Forledet hentyder til Skovsbos placering ved skov. Efterledet kommer fra oldnordisk "bu", der betyder gård.

Anlægstidspunkt: middelalder	Anlægsform: enestegård
-------------------------------------	-------------------------------

Bemærkninger:

Skovsbo er opstået ved rydning af skov i landsbyen Fuglsbølles ejerlav.

Ejere: 1521 Peder Lauridsen Straale 1578 Kjeld Baad ca.1610 Ulrik Pentz 1629 Bernt Petersen v.Deden 1704 Christopher Radeleff 1706 Niels Hansen 1779 Frederik C. Hansen 1807 Johan Otto Hansen 1820 Jeppe Krogsgaard Pilegaard 1916 Knud Kromphardt 1985 E.Kromphardt	Fælles ejer med nabogården Møllegård 1629-1704 Fårevejle 1774-1779,1807- 1820
--	--

Historiske tildragelser:

Kjeld Baad, der ejede Skovsbo fra 1578, ledsagede Christian IV på dennes rejse til Nordkap i 1599.

Fyns Amt	Herred: Langeland Sdr.-hrd.	Kommune: Rudkøbing	Sogn: Fuglsbølle
-----------------	--	------------------------------	----------------------------

Relikt - vurdering

Reliktvurderingen er foretaget på grundlag af sammenligninger af kort fra omkring år (1800) og år 1880 med nutidige kort og luftfoto	Velbevaret struktur	Delvis bevaret struktur	Opløst struktur	Bemærkninger
<p>Bygninger: Hovedbygning har samme grundplan som i 1910. Den er dog ikke længere bygget sammen med østfløjen.</p> <p>Avlsbygningerne ligger i samme område, men der er blevet en del færre bygninger.</p> <p>Det ene hus ved den sydvestlige ejerlavsrind ligger der stadig.</p> <p>Bebyggelsesgraden er ikke ændret meget ved nybebyggelse, idet der kun er bygget et par huse mod øst.</p> <p>Andre anlæg:</p> <p>Haveområdet er ændret en smule i grundplanen ved en udvidelse mod vest.</p> <p>Skove og vådområder:</p> <p>Ikke-ager arealer: Det lille skovområde med en mindre mose, der ligger sydøst for hovedgården, er bevaret.</p> <p>Særlige relikter:</p> <p>Arkæologiske interesser:</p>	X	X	X	<p>Opført o.1800 og udvidet i 1877.</p> <p>Avlsgården er delvis i bindingsværk, delvis grundmuret.</p>
<p>Tidspunkt for ændringer:</p> <p>Situationen i 1886 er meget lig den gældende i 1910.</p>				

Fyns Amt	Herred: Langeland Sdr.-hrd.	Kommune: Rudkøbing	Sogn: Fuglsbølle
-----------------	--	------------------------------	----------------------------

Hovedgårdstaksten

			1662	1688	1770 ¹⁾	1842 ²⁾	1870	1903	1956	
Tønder hørtkorn			25	18	16	16	28	28	28	
Bemærkninger: 1) excl. 2 tdr.htk. uprivilegeret jord 2) excl. 5 tdr.htk. "- "-										

Fæstegodset

			1662 ³⁾	1688 ³⁾	1770	1842	18	1903		
Tønder hørtkorn			267	228	67	2				
Bemærkninger: 3) incl. Møllegårds fæstegods.										

			1662 ³⁾	1688 ³⁾	1767	1842	18	1903		
Antal gårde			42	47	12	1				
Heraf i hovedgd. sognet			7	7	7	1				
Antal huse				14	23	1				
Heraf i hovedgd. sognet				0	12	1				
Fæsteheder ialt				61	35	2				
Bemærkninger										

Godsfordelingen

			1662	1767	1848				
Antal bebyggelser hvor hovedgården har fæstegods				8	1				
Heraf samlinger på min. 3 gårde				1	0				
Antal egaliserede samlinger af gårde				1	0				

Hoveri

Antal hoveripligtige enheder o. 1770:	11
Hoveriets omfang pr. gs. gård:	a) pløjedage
	b) spanddage
	c) gangdage
Bemærkninger:	

Fyns Amt	Herred: Langeland Sdr.-hrd.	Kommune: Rudkøbing	Sogn: Fuglsbølle
-----------------	--	------------------------------	----------------------------

Udviklingsbeskrivelse**a. Indtil cirka 1800:**

Skovsbo hovedgård er nævnt første gang i 1464. Den er formentlig anlagt som enestegård i skovegnen mellem Fuglsbølle og Østerby. Ejerlavet forblev af beskeden "middelalderlig" størrelse med 18 tdr.htk. i 1688. Der hørte knap 1 td. skovskyld til gården.

Det dyrkede areal til gården var i 1682 på blot 70 tdr.land, der dyrkedes i trevangsbrug. Besætningen var i 1744 på 55 køer og 3 tyre. Skovsbo har karakter af en senmiddelalderlig skovgård.

Gården var i 1600-tallet forenet med det beskedne nabogods Møllegård, hvorved bøndergodset nåede op på 40-50 gårde, der lå meget spredt. Ved adskillelsen i 1704 fulgte kun 16 gårde med Skovsbo, og godset bibeholdt dette beskedne niveau. Bøndergodset afhændedes allerede i 1790'erne, bortset fra 5 tdr.htk.

I 1729 oprettedes et hospital i Fuglsbølle. Det nedlagdes i 1905.

b. Efter cirka 1800:

Skovsbo hovedgårdsareal var o.1800 på beskedne 104 ha. J.K.Pilegaard, der ejede Skovsbo fra 1820 til 1875, forøgede tilliggendet ved køb og mageskifte. O.1905 var arealet så nået op på 144 ha. Siden er der ikke sket den store ændring. I 1985 var der 148 ha. Fordelingen mellem ager, eng og skov, som o.1905 var på 132 ha ager, 0,3 ha eng og 8 ha skov, var næsten den samme i 1985.

Fæstegodset var blevet frasolgt allerede i slutningen af 1790'erne. I 1842 var der kun en enkelt gård og et hus tilbage. O.1770 var der 11 hoveripligtige gårde. O.1905 drives gården af 9 faste folk og 5 daglejere.

Hovedgårdstaksten steg mellem 1842 og 1870 i forbindelse med de omtalte tilkøb. Efter 1870 holder det sig stabilt. O.1770 var jorden delt i 6 marker, hvoraf de tre blev besået årligt. O.1905 var der 8 marker, hvoraf de tre var hhv. brak, kløver og græs. Kvægbesætningen var da på 70 køer og 50 stk. ungvæg og kalve. Det foregående år blev der solgt 54 fedesvin.

Fyns Amt	Herred: Langeland Sdr.-hrd.	Kommune: Rudkøbing	Sogn: Fuglsbølle
-----------------	--	------------------------------	----------------------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse: Interesse: Stor
interesse: Særlig
interesse: **Typologisk vurdering:** stor interesse.

1. Skovsbo er anlagt som en senmiddelalderlig skov-enestegård på grænsen mellem to landsbyejerlav. Skovsbo bibeholdt sin beskedne ejerlavsstørrelse. Skovsbo er centralplaceret i sit ejerlav, der efterhånden stort set bestod af agerjord.
 2. I 1600-tallet var Skovsbo forenet med nabohovedgården Møllegård. Fæstegodset til Skovsbo var særdeles beskedent, under 20 gårde i 1700-tallet. Det frasolgtes allerede i 1790'erne.
 3. Skovsbos hovedgårdsareal udvidedes i 1800-tallet og er endnu intakt bevaret.
 4. I 1830'erne opførtes ny grundmuret hovedbygning, og samtidig ombyggedes avlsgården.
- Sammenfattende drejer det sig om en almindelig og typeren anlægstype, en senmiddelalderlig skovgård, der i usædvanlig grad bevarede sit oprindelige præg.

Relikt-vurdering: interesse. ~~1~~

1. Hovedbygningen er fra 1830'erne, hvor også avlsgården ombyggedes. Haveområdet er bevaret.
2. Ejerlavet er ikke præget af nybebyggelse. Et skov- og moseområde er bevaret.
3. Særlige relikter: -
4. Arkæologiske interesser: -

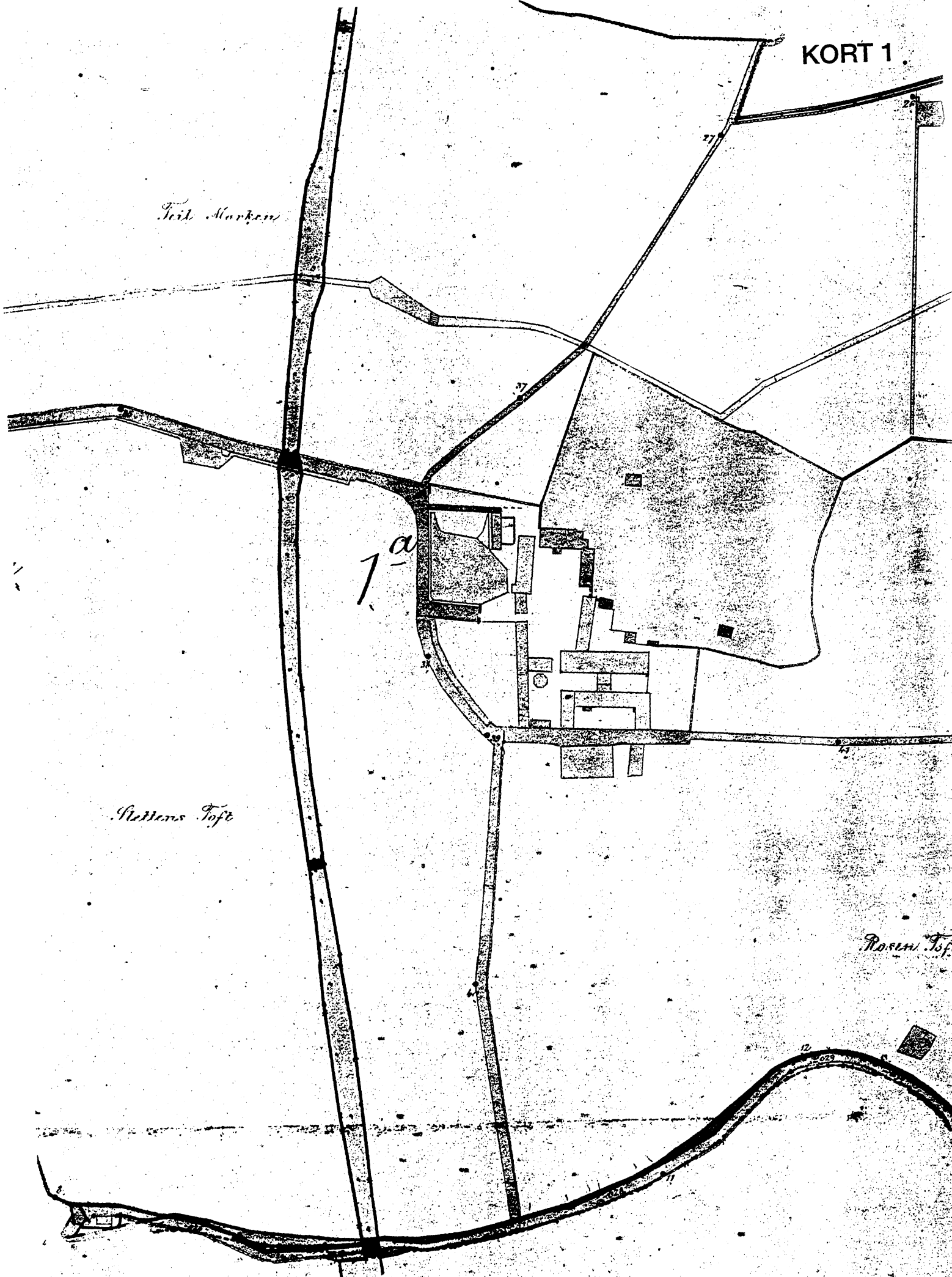
KORT 1

Teil Markem

7^a

Stettens Hof

Rosen Hof

Skovsbo

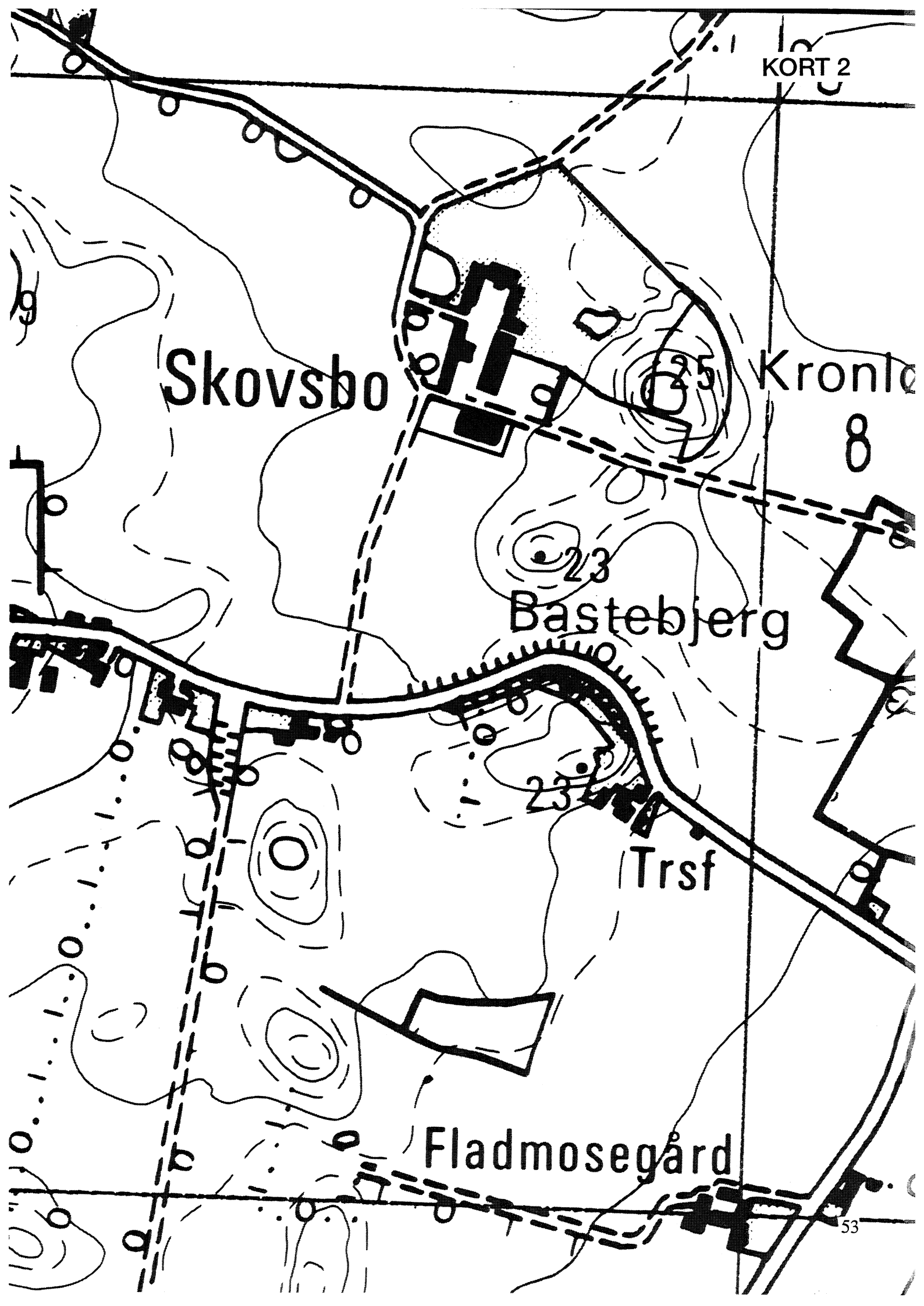
Kronle

8

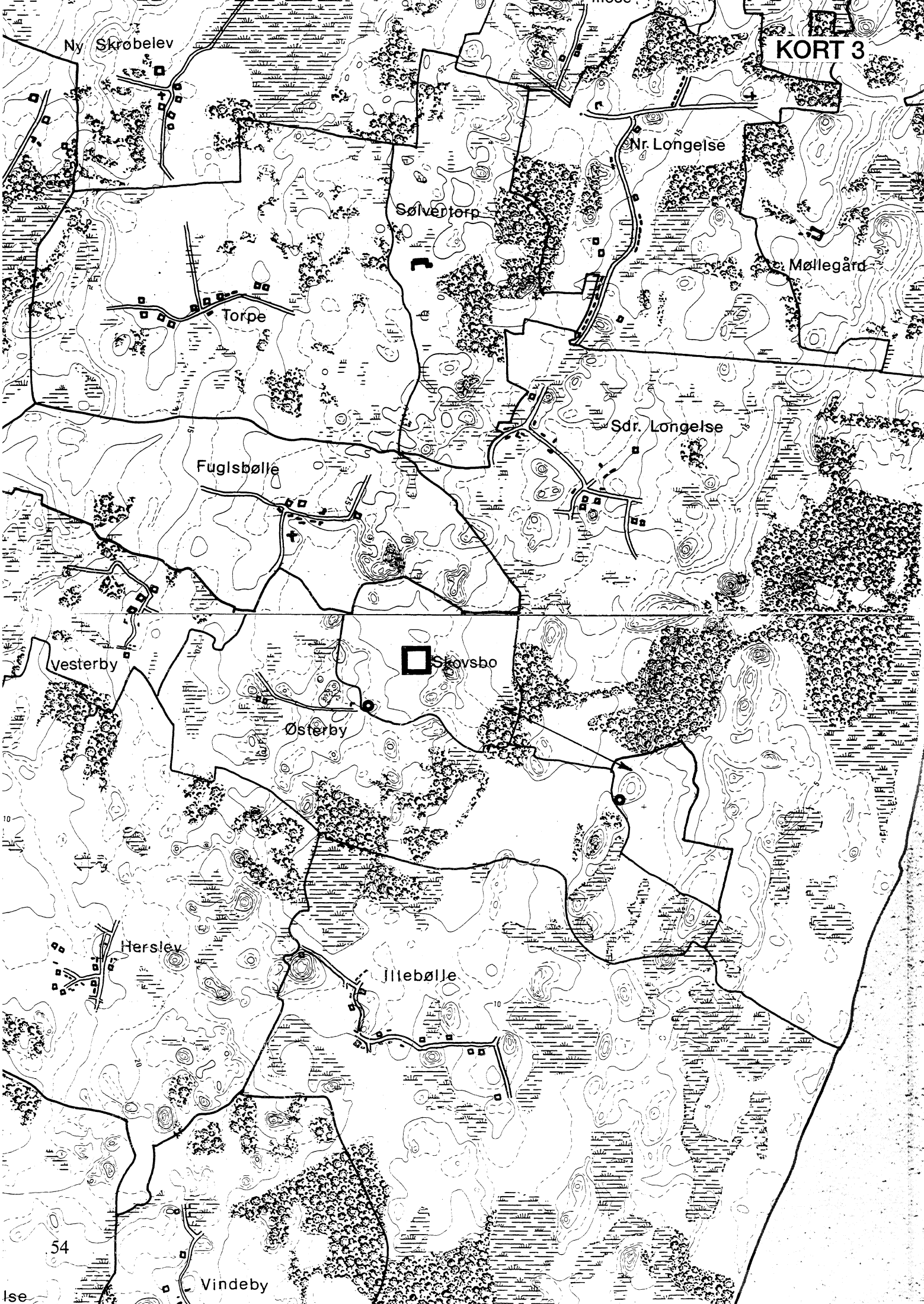
Bastebjerg

Trsf

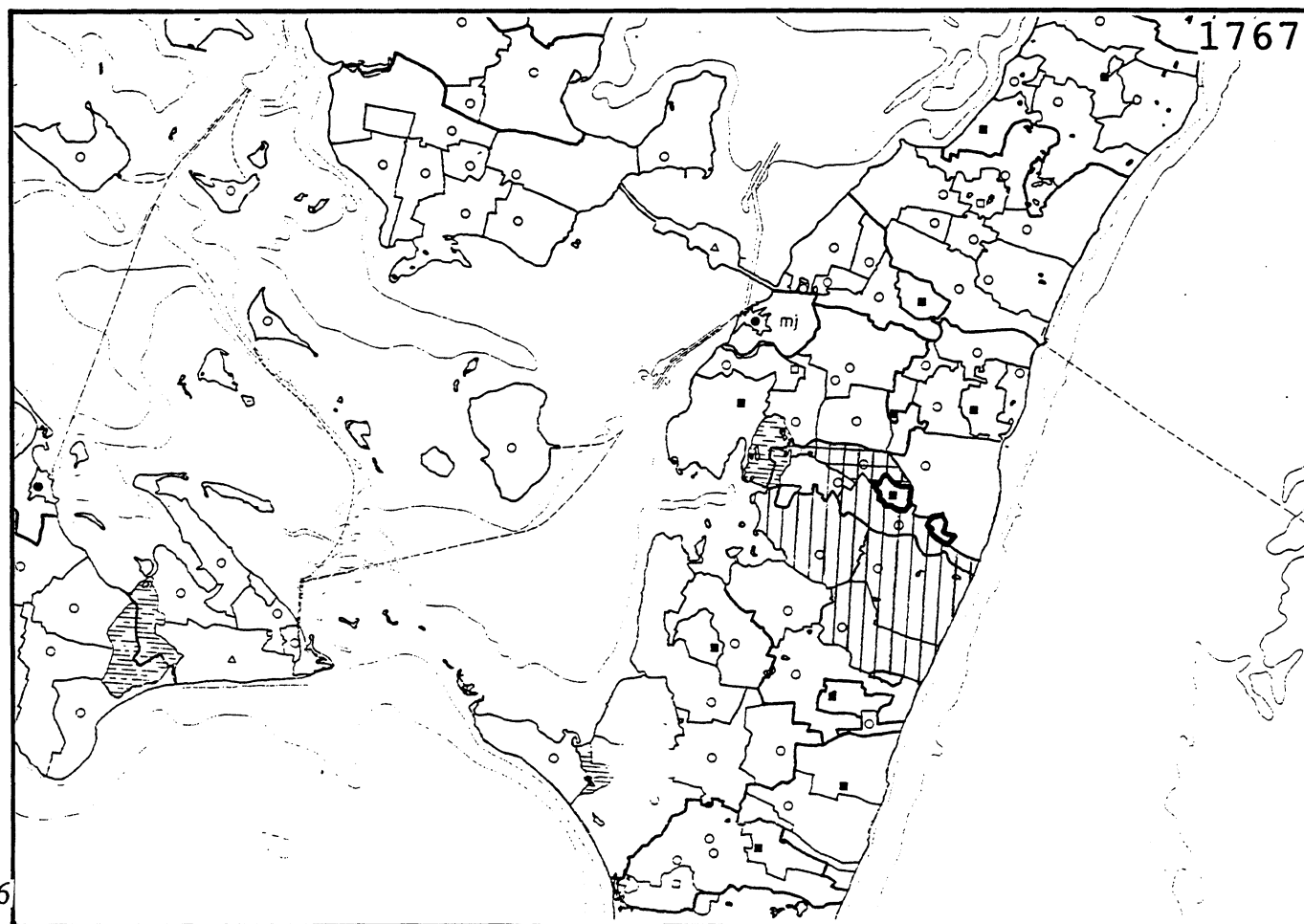
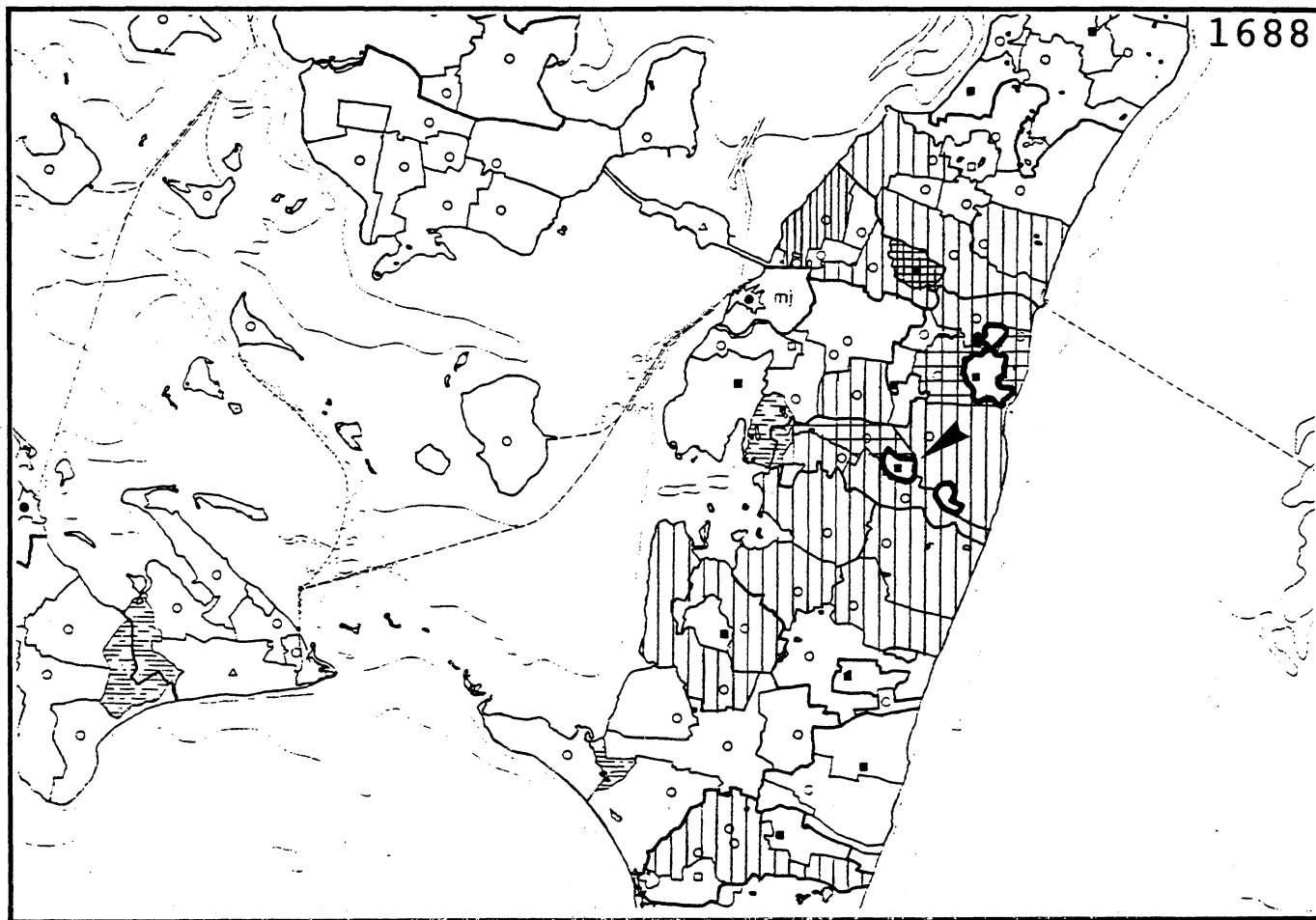
Fladmosegård

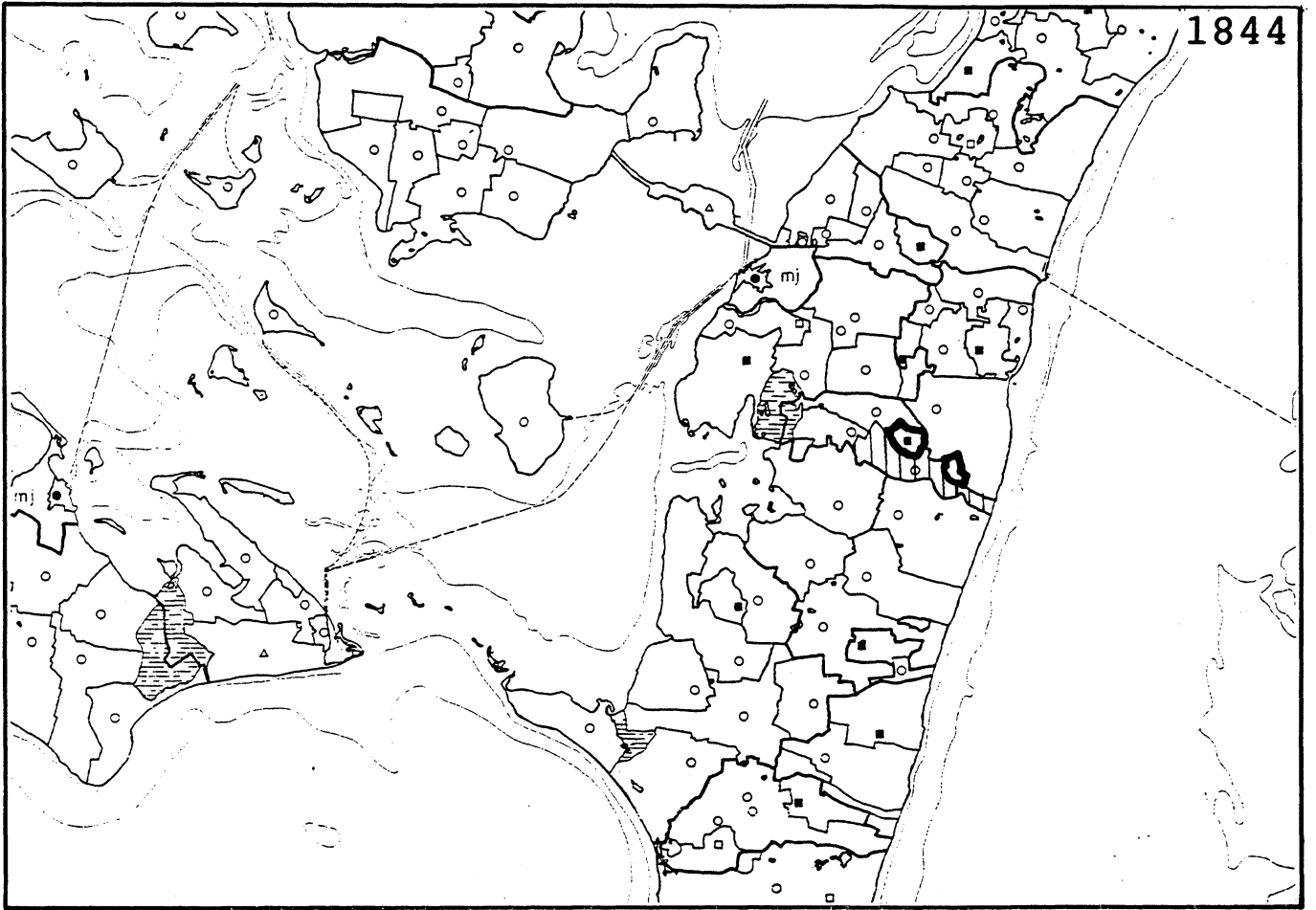

KORT 3

NATURFORVALTNING

Fredninger / beskyttet natur

1. Registrering af kirkeomgivelsesfredninger i Fyns Amt, 1980
2. Oversigt over fredede arealer og naturfredningslovens beskyttelses- og byggelinier i Fyns Amt 1981 Udgået.
3. Oversigt over vandløb omfattet af naturfredningslovens § 43 I Fyns Amt, 1983 Udgået.
4. Fredninger i Fyns Amt, 1989
 - 14.1 Nordlige fredningskreds
 - 14.2 Sydlige fredningskreds
 - 14.3 Vestlige fredningskreds

Planlægning

1. Sektorplanlægning i det åbne land Fredningsplan oplæg, juni 1983. Udgået.
2. Forslag vedrørende udbygning af det rekreative hovedstinet, 1984.
3. Sektorplanlægning i det åbne land, Fredningsplan foreløbigt tryk, 1986. Udgået.
4. Fredningsplanlægning, Handlingsprogram, forslag 1987. Udgået.
5. Fredningsplanens Handlingsprogram, 1989
6. Fredningsplan, 1991.

Registrering / overvågning / pleje

1. Oversigt over biologiske interesseområder i Fyns Amt, 1981
2. Stævningsskove på Langeland, 1988
3. Naturpleje 1987, 1988.
4. Naturpleje 1988, 1989.
5. Overvågning af fuglelokaliteter i Fyns Amt, 1989.
6. Overvågning af fugle i Fyns Amt 1988, 1990.
7. Naturpleje 1989, 1990.

Henvendelse vedrørende publikationer kan ske til:

Fyns Amt, Natur- og vandmiljøafdelingen,
Ørbækvej 100 5220 Odense SØ, tlf. 6556 1000

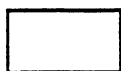
8. Overvågning af padder i Fyns Amt 1988, 1990.
9. Stævningsskove på Fyn, 1990
10. Moser i Fyns Amt - Nyborg Kommune, 1991
11. Moser i Fyns Amt - Tommerup Kommune, 1991
12. Moser i Fyns Amt - Odense Kommune, 1992
13. Moser i Fyns Amt - Faaborg Kommune, 1992
14. Strandenge i Fyns Amt, 1993
15. Insekter i Naturplejen, 1995
16. Slåning af Vejkanter, 1995
17. Moser i Fyns Amt - Marstal og Ærøskøbing kommuner, 1995

KULTURHISTORIE

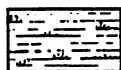
1. Landsbyregistrering i Fyns Amt, foreløbig orientering, 1983
Landsbyregistrering i Fyns Amt, Historiske forhold, 1983
 - 1.01 Assens Kommune
 - 1.02 Bogense Kommune
 - 1.03 Broby Kommune
 - 1.04 Egebjerg Kommune
 - 1.05 Ejby Kommune
 - 1.06 Faaborg Kommune
 - 1.07 Glamsbjerg Kommune
 - 1.08 Gudme Kommune
 - 1.09 Haarby Kommune
 - 1.10 Kerteminde Kommune
 - 1.11 Langeskov Kommune
 - 1.12 Marstal Kommune
 - 1.13 Middelfart Kommune
 - 1.14 Munkebo Kommune
 - 1.15 Nyborg Kommune
 - 1.16 Nr. Åby Kommune
 - 1.17 Odense Kommune bind 1 og 2
 - 1.18 Otterup Kommune
 - 1.19 Ringe Kommune
 - 1.20 Rudkøbing Kommune
 - 1.21 Ryslinge Kommune
 - 1.22 Svendborg Kommune
 - 1.23 Sydlangeland Kommune
 - 1.24 Sønder sø Kommune bind 1 og 2
 - 1.25 Tommerup Kommune
 - 1.26 Tranekær Kommune
 - 1.27 Ullerslev Kommune
 - 1.28 Vissenbjerg Kommune
 - 1.29 Ærøskøbing Kommune
 - 1.30 Ørbæk Kommune
 - 1.31 Årslev Kommune
 - 1.32 Aarup Kommune
 - 7.06 Svendborg Kommune, 1995
 - 7.07 Tranekær Kommune, 1995
 - 7.08 Hårby Kommune, 1995
 - 7.09 Gudme Kommune, 1995
 - 7.10 Glamsbjerg Kommune, 1995
 - 7.11 Egebjerg Kommune, 1995
 - 7.12 Ejby
 - 7.13 Langeskov og Munkebo Kommune, 1995
 - 7.14 Nyborg og Ullerslev Kommune, 1995
 - 7.15 Ryslinge Kommune, 1995
2. Sektorplanlægning i det åbne land Fredningsplan, Supplerende oplæg vedrørende udpegning af bevaringsværdige landsbyer og sikring af kirkeomgivelser. juni 1984. Udgået.
 3. Sektorplanlægning i det åbne land, Fredningsplanlægning Kulturhistoriske forhold, 1984
 4. Landskabsarkitektonisk registrering af hovedgårde, 1988
 5. Vand- og vandkraftsudnyttelse på Fyn, 1989
 6. Landsbyer med særlige bevaringsinteresser, 1992
 7. Hovedgårdsregistrering i Fyns Amt, Skemaer og kort.
 - 7.01 Kerteminde Kommune, 1994
 - 7.02 Faaborg Kommune, 1994
 - 7.03 Odense Kommune, 1995
 - 7.04 Assens Kommune, 1995
 - 7.05 Bogense Kommune, 1995

Signaturforklaring

Kort 3

Agerland

Eng/mose

Skov

Bakkeoverdrev

Hovedgård med voldgrav

Hovedgård

Voldsted

Gård

Mølle

Teglværk

Smedie

Hus

Kalkovn

Kort 5

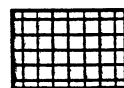
Ejerlavskort med påtrykte ejersignaturer

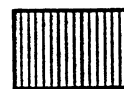
Hovedgårdstakst

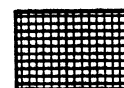
0-25%

25-50%

50-75%

75-100%